

Київський національний торговельно-економічний університет

Кафедра банківської справи

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

Рейтингова система оцінки діяльності банків

Студентки 2 курсу 5м групи
спеціальності 072 «Фінанси,
банківська справа та страхування»
спеціалізації «Банківська справа»

Безвершук
Натальї
Миколаївни

Науковий керівник
канд. екон. наук,
доцент

Плісак Тетяна
Олександрівна

Гарант освітньої програми
д-р екон. наук,
професор

Шульга Наталія
Петрівна

Київ – 2018

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РЕЙТИНГОВОЇ ОЦІНКИ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКУ	
1.1 Сутність та інформаційна база рейтингової оцінки банків.....	6
1.2 Класифікація рейтингових систем оцінки діяльності банків.....	11
1.3 Особливості побудови рейтингових систем оцінки діяльності банків.....	19
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ АТ «ОЩАДБАНКУ» З ВИКОРИСТАННЯМ РЕЙТИНГОВИХ СИСТЕМ	3
2.1 Визначення рейтингової оцінки банків України	33
2.2. Аналіз складових щодо визначення комплексної рейтингової оцінки банку.....	37
2.3. Використання рейтингових систем для оцінки діяльності банку.....	45
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИК РЕЙТИНГУВАННЯ БАНКІВ УКРАЇНИ	
3.1. Підвищення рівня достовірності рейтингових оцінок банку.....	51
3.2. Вдосконалення Рейтингових методик оцінювання діяльності банків.....	57
ВИСНОВКИ	64
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	67
ДОДАТКИ	73

ВСТУП

Актуальність дослідження. Для управління діяльністю банків важливе значення має оцінка розвитку банківської системи. Складність полягає у необхідності врахування великої кількості показників для проведення комплексного оцінювання. У світовій практиці для цього успішно використовуються рейтингування. Рейтинги, поєднуючи різнобічні властивості складних соціально-економічних явищ, застосовуються для діагностики стану об'єктів управління, моніторингу ринків, прогнозування ризиків, у регіональних порівняннях, а також для формування стратегій розвитку.

В умовах жорсткої міжбанківської конкуренції і зниження довіри до банківської системи України, для прийняття економічно обгрунтованих рішень щодо співпраці з банками, виникає потреба в об'єктивній інформації щодо фінансового стану банків. Оскільки переглядати фінансові звіти кожного українського банку є можливим не для кожного клієнта, контрагента, навіть акціонера, в міру його економічної обізнаності, доступу до такої інформації чи обмеженості часу, досить поширеним є прийняття рішення на основі рейтингу банку.

Ступінь розробки теми дослідження. Проблематика розроблення системи рейтингу банків знаходить велике відображення у публікаціях вітчизняних і зарубіжних учених у галузі економіко-математичних методів, банківської справи, аналізу банківської діяльності. Авторами цих досліджень є: І. В. Алексєєв, П. Ю. Беленький, Л. Г. Батракова, М. Валравен, В. В. Вітлінський, О. Д. Вовчак, І. Н. Гумен, В. І. Єлейко, В. В. Іванов, А. Камінський, Г. Т. Карчева, Е. Кемпбелл-Харт, М. В. Н. Кочетков, О. І. Лаврушин, А. Мазаракі, А. М. Мороз, А. Незнамова, Т. Нерсісян, Г. С. Панова, В. В. Пятенко, П. Роуз, Т. Сааті, М. І. Савлук, Дж. Сінкі, Т. С. Смовженко, С. Г. Струмилін, В. Н. Тарасевич, Я. Телепно, В. М. Усоскін, І. Фішер, І. Чурнінова, І. Б. Хома, Л. Шірянян, Н. П. Шульга.

Наукові напрацювання стосовно національної рейтингової системи хоча і досить значні, проте проблеми визначення рейтингової оцінки банку з урахуванням вітчизняної специфіки банківської діяльності, створення комплексного, інтегрального показника роботи банків залишаються недостатньо розробленими як у теоретичному, так і в методично-практичному аспектах. Публікації з цієї проблеми присвячено лише окремим напрямом, підходам до її визначення.

Недостатній рівень розробки питань методології рейтингового оцінювання фінансово-кредитної діяльності банків на основі методів економічного і математичного моделювання з урахуванням національних особливостей банківського середовища і зумовили вибір теми роботи та її актуальність і науково-практичну значимість.

Метою дослідження є дослідження теоретичних і науково-методичних підходів, а також удосконалення практичних аспектів методики рейтингової системи оцінки діяльності банку. Для досягнення мети були поставлені такі цілі:

- визначити суть та значення рейтингів у банківській діяльності;
- розгляд і характеристика державних та комерційних вітчизняних та зарубіжних методик рейтингового аналізу;
- визначити основні правові засади, які регулюють діяльність незалежних рейтингових агентств в Україні;
- оцінити сучасний стан застосування рейтингової оцінки в Україні;
- запропонувати шляхи вдосконалення для державних рейтингів та незалежних рейтингових агентств.

Предметом дослідження є теоретично-методичні та практичні підходи щодо удосконалення рейтингування банків України.

Об'єктом дослідження є процес визначення рейтингової оцінки банку

Методи дослідження, на яких ґрунтується вивчення проблеми наступні: метод системної оцінки і діалектичний підхід при дослідженні проблем формування банківської системи України, методи концептуально-логічного аналізу при формуванні основних теоретичних концепцій рейтингового оцінювання банку; методи системно-структурного аналізу та економіко-математичного моделювання для вдосконалення методології рейтингової оцінки банків, нормативні, балансові й оптимізаційні методи та методи економіко-математичного моделювання для вдосконалення управління банківськими ризиками; системний підхід, методи експертної оцінки та економіко-математичного моделювання при аналізі сучасного стану і розробці ранжирування банків однорідних груп.

Інформаційною базою дослідження є законодавчі і нормативні акти з питань регулювання кредитної діяльності банків; офіційні дані Національного банку України; аналітичні огляди рейтингових агентств Standard&Poor's, IBI-Rating, Кредит-Рейтинг; рекомендації Базельського комітету, фінансова звітність банків; монографічні дослідження та наукові публікації з досліджуваної проблеми.

Особистий внесок магістра. Випускна кваліфікаційна робота є самостійним завершеним дослідженням автора.

Публікації. Окремі результати дослідження знайшли відображення в науковій статті: Безвершук Н.М. Особливості використання рейтингової системи CAMELSO для оцінки діяльності банків: зб. Наук. ст. Студ. Заочної форми навчання «Стратегії розвитку фінансового ринку України» / відп. Ред. Н.П. Шульга. – Київ: Київ. нац. торг. - екон. ун-т, 2018. – 402 с. (с.79-86).

Обсяг та структура роботи. Робота складається з 3 розділів, вступу, висновків, списку використаних джерел та додатків. Обсяг роботи складає 85 сторінок. В роботі представлено 23 таблиць, 12 рисунків, 9 додатків та використано 62 наукових джерел.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РЕЙТИНГОВОЇ ОЦІНКИ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКУ

1.1 Сутність та інформаційна база рейтингової оцінки банків

У працях багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених у сфері розроблення методик об'єктивного оцінювання суб'єктів господарювання чимало уваги відведено обґрунтуванню сутності поняття «рейтинг» та відмінностям його від інших, схожих, на перший погляд, категорій, таких як «ранг», «ренкінг», «рейтингова система», «експертна система».

Longman Business English Dictionary визначає рейтинг наступним чином: 1) рівень чи шкала, що відображає, наскільки хорошим, популярним чи важливим є досліджуваний об'єкт; 2) оцінювання майбутньої прибутковості інвестицій у визначену компанію; 3) визначення рівня ризику, пов'язаного із наданням кредиту певній компанії, що обчислюється спеціалізованою незалежною організацією (рейтинговим агентством).

«Современный экономический словарь» за ред. Б.А. Райзберга та Л.Ш. Лозовского пояснює рейтинг як оцінку значимості, масштабності, важливості фірми, банку, а також показник, що характеризує кредитоспроможність компанії.

У «Термінологічному словнику ринкової економіки: глобалізація, маркетинг, статистика, страхування, фінанси» розгляд досліджуваного поняття здійснюється із точки зору маркетингу та фінансів. У першому випадку рейтингом вважається комплексна оцінка, що забезпечує приналежність об'єкта рейтингування до визначеної класифікаційної ознаки чи категорії. З погляду фінансів, рейтинг – це відносний показник, що відображає рівень надійності ділового партнера, кредитоспроможності позичальника, надійності цінних паперів.

Із вказаних визначень бачимо, що в загальному варіанті основною функцією рейтингу визначено відображення платоспроможності та

кредитоспроможності об'єкта дослідження (суб'єкта підприємницької діяльності) і саме цей аспект є пріоритетною передумовою закріплення за ним позиції встановленого рангу на ринку.

Фактично, у економічних словниках поняття рейтингу наділене доволі вузькою спеціалізацією, яка є відображенням поглядів фахівців-практиків у сфері рейтингування і найчастіше використовується сьогодні.

О.М. Кармінський, акцентуючи увагу на кількісній, вартісній природі рейтингу, визначає його як всеохоплюючу оцінку стану обраного об'єкта, що, в результаті, дає змогу віднести його до певного класу чи категорії. Разом з тим, автор виокремлює поняття «ренкінг», що передбачає перелік об'єктів, впорядкованих за величиною чи рівнем певного показника діяльності [1]. Показниками при цьому можуть бути прибуток, рентабельність, оборотність господарської діяльності та інші.

Для комплексної оцінки досліджуваного об'єкта та формування реалістичного прогнозу на перспективу сьогодні все частіше використовують ренкінги, базовані на кількох показниках. Також Кармінський О.М. розмежовує поняття «рейтинг» та «експертна оцінка». При цьому наголос ставиться на тому, що рішення про присвоєння рейтингів приймаються на базі застосування різноманітних методологічних підходів та прийомів економіко-математичного моделювання, а експертні оцінки, хоча й тісно переплітаються з рейтингами, є результатом висновків певного фахівця чи групи фахівців, котрі здатні приймати рішення про сучасний та майбутній стан досліджуваної організації, керуючись власними знаннями, досвідом, професійною інтуїцією та іншими суб'єктивними характеристиками [2].

П.В. Горський визначив це поняття по-іншому. По-перше, він ототожнює поняття ренкінг та рейтинг, вважаючи останній «впорядкованим списком визначених об'єктів, побудованим за спадання певної «якості» цих об'єктів». Крім цього, комплексний впорядкований висновок фахівців стосовно стану того чи іншого об'єкта автор відносить до категорії власне

рейтингів (або експертних рейтингів), а також виділяє групу аналітичних рейтингів, в яких об'єкти впорядковують за допомогою математичних моделей.

Важливим аспектом при такому розмежуванні є те, що експертні рейтинги можуть опиратись на одну чи декілька моделей (хоча остаточне рішення про місце об'єкта в рейтингу приймає саме експерт), а при розробленні аналітичних списків так чи інакше можуть використовуватись судження експертів (наприклад, при формуванні набору факторів, що впливають на функціонування об'єкта тощо).

Закон України «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні» від 30.10.1996 р. №448/96-ВР вказує, що під рейтингуванням слід розуміти «діяльність із надання професійних послуг на ринку цінних паперів, спрямовану на визначення кредитоспроможності об'єкта рейтингування, що може бути проведена рейтинговим агентством» [9]. Цим Законом також встановлюється, що показник, який відображає рівень спроможності емітента своєчасно та в повному обсязі виплачувати відсотки і основну суму заборгованості відносно боргових зобов'язань інших емітентів, належить до спеціальної категорії «рейтингової оцінки емітента».

У Розпорядженні Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції створення системи рейтингової оцінки регіонів, галузей національної економіки, суб'єктів господарювання» від 01.04.2004 р. № 208-р вказується основне призначення рейтингової оцінки в Україні: «визначення кредитного ризику в розрізі регіонів, галузей економіки та суб'єктів господарювання з метою надання можливості інвесторам визначити інвестиційну привабливість об'єктів оцінки». Також підкреслюється, що рейтингова оцінка суб'єкта господарювання передбачає якісний та кількісний аналіз результатів його фінансово-господарської діяльності, визначення їх відповідності законодавству, стратегії розвитку суб'єкта, його

конкурентоспроможності та становища на ринку, кваліфікації та спеціалізації працівників, технології виробництва продукції, робіт, послуг [4].

На сьогоднішній день економісти, займаючись досліджуванням питання рейтингової оцінки у банківській сфері, закріплюють за рейтингом статус узагальнюючої системи оцінки фінансового стану об'єкта рейтингування за стандартизованою системою показників, що дає змогу розглядати усі організації з єдиного погляду.

Положення про порядок визначення рейтингових оцінок за рейтинговою системою CAMELS, затверджене Постановою Правління НБУ від 8 травня 2002 року № 171, визначає рейтинг банку як комплексну рейтингову оцінку та рейтингові оцінки всіх компонентів рейтингової системи. Рейтингова система дає можливість оцінити всі чинники, за якими оцінюють управління, фінансовий стан та якість операцій кожного банку, за яким здійснює нагляд НБУ. Визначення рейтингу банку за рейтинговою системою – це стандартизований метод оцінки банків, ефективність якого залежить від якості підготовки до проведення інспекційних перевірок з урахуванням результатів безвиїзного нагляду, кваліфікації та об'єктивності інспекторів служби банківського нагляду[2].

Незважаючи на широке різноманіття підходів до визначення сутності рейтингу та інших елементів категорійного апарату процесу рейтингової оцінки у літературних джерелах та нормативно-правових актах, відсутнє єдине, чітко встановлене трактування поняття «рейтингового оцінювання» та стандартизований перелік його ключових елементів, що створює ризик двоякості їх тлумачення, про що свідчить вивчення та узагальнення літературних джерел та нормативно-правових актів.

Національний банк України (НБУ) здійснює функції банківського регулювання і нагляду за діяльністю банків.

У процесі досліджень застосовуються дві методики, що дає змогу виокремлювати такі напрями для нагляду за діяльністю банку:

- аналіз дотримання обов'язкових економічних нормативів НБУ;
- комплексне оцінювання на основі рейтингової оцінки CAMELSO.

Загальноживаною практикою управління банківською системою в багатьох країнах світу, у тому числі й в Україні, є формування системи обов'язкових економічних нормативів, що регулюють діяльність банків.

Нормативи НБУ визначає Інструкція про порядок регулювання діяльності банків в Україні N 368 від 28.08.2001 р.

Розрахунок економічних нормативів банки проводять на підставі щоденних балансів. При цьому звітними є дані про дотримання економічних нормативів, що розраховані:

1. За щоденними розрахунками: Н1, Н7, Н8, Н9;
2. За формулою середньозваженої величини (за місяць): Н3, Н4, Н11, Н12;
3. За станом на 1-ше, 11-те та 21-ше число кожного місяця: Н2, Н5, Н6.

Дотримання економічних нормативів є необхідною, але недостатньою умовою успішної діяльності комерційних банків. Тому НБУ не обмежується перевіркою обов'язкових нормативів, а використовує ще й інші методи та прийоми аналізу, спрямовані на оцінювання фінансового стану банку, виявлення масштабів та причин наявних чи потенційних проблем. Інформаційна база такого аналізу досить широка і включає не лише фінансову, а й іншу бухгалтерську та статистичну звітність, а також дані безвиїзного нагляду, результати виїзного інспектування, інформацію про операції на міжбанківському ринку, про обсяги валютних операцій і т. п. Для поглибленого аналізу діяльності банків та виявлення чинників, що визначають ефективність роботи банківської установи, призначено систему CAMELSO, яка належить до класу методик рейтингового аналізу та використовується в комплексному інспектуванні.

Рейтингове оцінювання банків на основі CAMELSO затверджено Положенням про порядок визначення рейтингових оцінок за рейтинговою системою CAMELSO рішенням правління НБУ від 01.11.2016 р. №393 [7].

Система рейтингу банків CAMELSO отримала назву відповідно до назви її компонентів, що представлено на рис. 1.1.

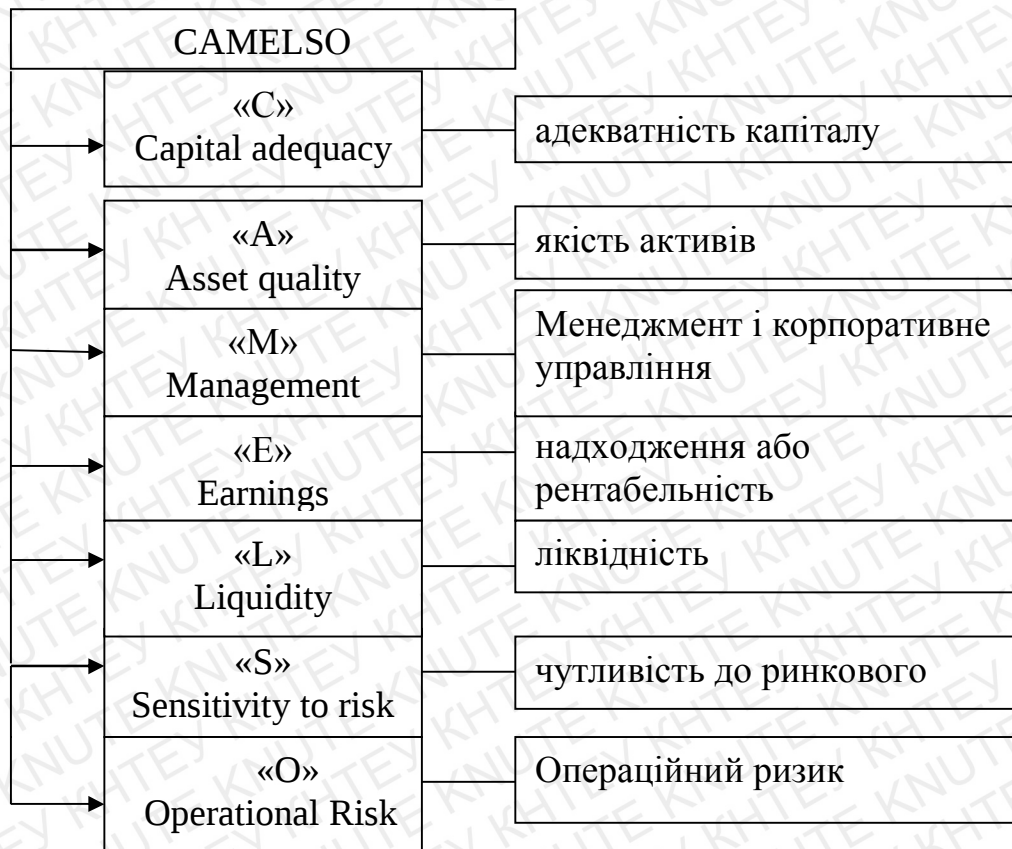

Рис. 1.1. Компоненти рейтингової системи CAMELSO [21]

Більш детально розглянемо систему CAMELSO далі в частині три.

Особливість банківського рейтингу полягає в тому, що він проводиться як за активними, так і за пасивними операціями банку, комплексно характеризує його діяльність. Рейтингова система тісно стикається з методикою аналізу доходів банку, його платоспроможності і ліквідності, а також з методикою аналізу кредитного портфеля та кредитоспроможності клієнтів [21].

1.2 Класифікація рейтингових систем оцінки діяльності банків

Єдиної універсальної методики рейтингової системи оцінки діяльності банків немає, оскільки усі банки різняться за функціональним призначенням, за комплексом виконуваних операцій та послуг, за складом клієнтів, а також

залежно від типу здійснюваної політики на фінансовому ринку. У таблиці 1.1 наведені види методик рейтингового оцінювання банків.

Таблиця 1.1

Класифікація методик рейтингового оцінювання банків[54]

Критерій	Види рейтингів
за типом власності	державні
	недержавні
за ступенем прозорості	відкриті
	закриті
за методом побудови	бальні
	номерні
	індексні
за способом оцінювання	бухгалтерські
	експертні
	змішані
за сферою розповсюдження	міжнародні
	національні
за призначенням	уніфіковані
	диференційовані
за характеристикою фінансової діяльності	оцінка кількісних показників
	оцінка якісних показників
за строком	короткострокові
	довгострокові
за формою спостереження	дистанційні
	комбіновані
	безпосередні

Прикладом державної рейтингової системи є система CAMELSO, яка використовується органами банківського нагляду України. Одним із головних недоліків є закритість методики для широкого загалу.

Недержавні рейтинги – це рейтинги, які публікуються незалежними рейтинговими агентствами. Їхньою особливістю є: по-перше, відкритість, по-друге, складаються на основі офіційної банківської звітності.

За призначенням рейтинги можна розділити на такі, що призначені інформувати будь-яких учасників фінансового ринку (уніфіковані) і орієнтовані тільки на його професійних учасників (диференційовані). До

першої групи можна віднести інтегральні рейтинги А. Альтмана, В. Кромонава, Є. Ширінської, А. Гуречива. До диференційованих рейтингів можна віднести рейтинг "CAMELSO" НБУ, який призначений тільки для службового використання при проведенні комплексної перевірки банку [27].

Інсайдерські рейтинги охоплюють дослідження на місцях, тобто вивчення організації банку "всередині". Їх розробка була обумовлена необхідністю у формалізації процедури аналізу надійності банків контролюючими органами. Методика дистанційного аналізу опирається винятково на дані фінансової звітності банків. Через що може призвести до помилкових висновків.

З точки зору характеристики фінансової діяльності рейтинги банків можна поділити на два види: оцінки кількісних чи об'ємних показників та оцінки якісних показників [28, с. 174], їх порівняння надано у табл. 1.2.

Таблиця 1.2

Порівняльна характеристика оцінки кількісних та якісних показників банку[38, с. 174]

Критерій	Вид оцінки	
	Оцінка кількісних чи об'ємних показників	Оцінка якісних показників
мета	визначення масштабів розвитку діяльності окремих банків та банківської системи загалом	визначення професійності менеджменту та надійності банку
показники, що аналізуються	обсяги сумарних активів, виданих кредитів і залучених депозитів, власного капіталу і прибутку	ліквідність, прибутковість, достатність капіталу, ступінь ризикованості активів, рівень менеджменту
ступінь прозорості	зазвичай публікується у пресі	зазвичай внутрішня банківська інформація

Оцінка кількісних показників використовується для визначення масштабів діяльності банківської системи та окремих банків, визначаючи їх сегмент ринку. Аналіз якісних показників зазвичай використовується для оцінки меджменту і надійності банку, така інформація зазвичай є закритою.

За даними дослідження, проведеного Базельським комітетом з нагляду за банківською діяльністю у світі, існує близько 130 рейтингових агентств [17, С. 28]. Вони умовно, залежно від ступеня присутності в інших країнах, поділені на три категорії: міжнародні, регіональні та національні. До міжнародних належать агентства «великої трійки»: Moody's, S&P, Fitch. Однак на цей статус претендують й інші агентства, серед яких A.M. Best (США), Japan Credit Rating, Agency Dominion Bond Rating Service (Канада).

Огляд діяльності провідних світових рейтингових агентств Moody's Investor Service, Fitch Ratings, Standard&Poor's а також ряду українських рейтингових агентств показує, що разом з кредитними рейтингами вони пропонують й інші рейтинги (рис. 1.2).

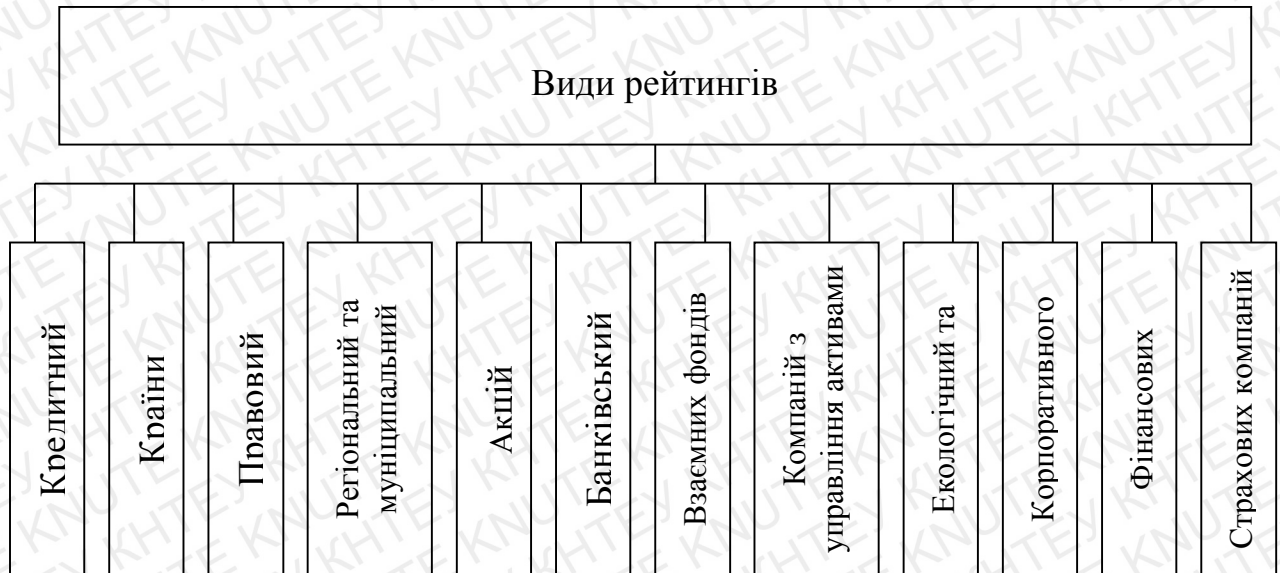

Рис. 1.2. Види рейтингів, які присвоюються рейтинговими агенствами [12]

Як видно з рис.1.1, існує велика кількість видів рейтингів, що надають вітчизняні та міжнародні рейтингові агенства, детально зупинемося на банківських рейтингах.

У табл. 1.3 представлені певні переваги використання рейтингів банками у процесі своєї діяльності. Всі переваги розподілені в залежності від сфери, в якій їх рейтинги можуть бути банками використані.

Як бачимо з табл. 1.3, рейтинг може мати вплив на багато сфер діяльності банків – від формування іміджу та нових можливостей на ринку державних боргових зобов'язань та співпраці з контрагентами до підвищення рівня інформованості акціонерів.

Таблиця 1.3

Переваги застосування рейтингування [28]

Сфера застосування	Перевага
Ринки державних боргових зобов'язань	Доступ до багатьох сегментів ринку. Розширення можливого кола інвесторів
Кредитні лінії контрагентам	Збільшення кількості постачальників
Переговори про відкриття ліквідних кредитних ліній	Розширення кола джерел фінансування. Полегшення доступу
Кредитний рейтинг емітента	Орієнтир для переговорів з кредиторами і постачальниками
Планування структури капіталу	Забезпечення балансу інтересів власників облігацій та акціонерів
Облігаційні та грошові фонди	Маркетинг, розміщення і внутрішній контроль. Можливе сприяння зростанню вартості
Відповідність встановленим нормативам і стандартам	Можливість участі у тендерах
Розвиток бізнесу	Налагодження відносин з клієнтами
Приватний кредитний рейтинг	Більш ефективні переговори з контрагентами
Нові проекти	Зменшення потреби в акредитивах, гарантіях або заставі
Відносини з інвесторами	Підвищення рівня інформованості власників облігацій та акцій

Детальніше розглянемо можливих користувачів банківських рейтингів на основні показників, в яких вони зацікавлені:

- засновники та акціонери - високі рейтинги слугують запорукою отримувати стабільні й високі дивіденди. Вони, як співвласники, повинні забезпечувати розвиток матеріально-технічної бази. Для них найважливішими рейтинговими показниками є прибуток банку, розмір власного капіталу, сталість і репутація банку, рівень дивідендів;
- клієнти (власники різноманітних рахунків, депозитів, кредитів) - рейтинги дають можливість зважено розміщувати свої вільні фінансові ресурси та забезпечувати збереження своїх вкладів або здійснювати найбільш оптимальне залучення коштів;
- інвестори - рейтинги допомагають у виборі об'єкта вкладення коштів, оцінюванні результатів діяльності та визначення подальшої стратегії розвитку банку. Це можна відобразити у таких показниках як надійність, ліквідність та ефективність;
- банки-партнери - рейтинг є інструментом для достовірного визначення позиції та ступеня надійності серед інших банків, для уточнення місця та частки присутності на ринку. Вимоги цієї категорії користувачів характеризуються такими показниками: статутний капітал, загальний обсяг активів, показники ліквідності, платоспроможності, дотримання нормативів;
- центральний банк (НБУ) - рейтинги виконують консультативну функцію у ході прийняття рішень про необхідність проведення позачергових інспектувань тих чи інших банківських установ, дотримання економічних нормативів, відрахувань до резервів, використання кредитного портфеля та залучених коштів. Основними показниками, які використовуються при складанні рейтингу є: економічні нормативи, якість управління активами і пасивами [23].

Проведені дослідження показали, що банківські рейтинги мають певні характеристики, що подано на рис. 1.3.

Основні характеристики банківських рейтингів

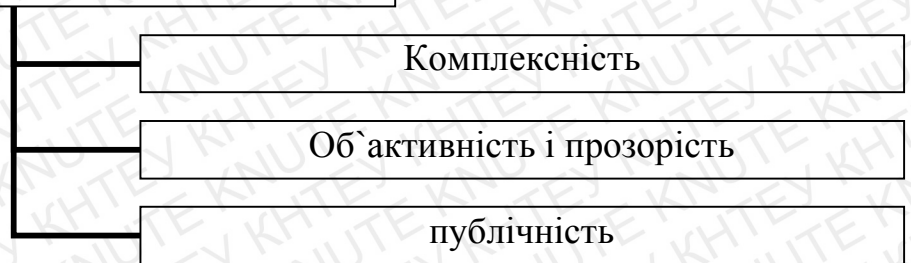

Рис. 1.3. Основні характеристики банківських рейтингів [18]

Комплексність, як характеристика банківського рейтингу, передбачає проведення різнобічного аналізу діяльності банку. Об'єктивність і прозорість – використання визначеного набору показників і зрозумілого алгоритму інтерпретації розрахованих даних. Публічність – використання публічних джерел інформації [18].

На рис. 1.4 представлено функції, які виконують банківські рейтинги.

Рис. 1.4. Основні функції рейтингів банків [12]

Таким чином, банківські рейтинги формують імідж банку та надають додаткові можливості для маркетингу. Визначення місця банку серед інших банків дає можливість менеджерам оцінити "слабкі" та "сильні" сторони

банку порівняно з іншими і прийняти адекватні рішення щодо вдосконалення його майбутньої діяльності. Забезпечення вивчення динаміки надійності банку дає змогу прогнозувати його розвиток.

Вимоги системи рейтингової оцінки може забезпечити тільки комплексний аналіз банку. При цьому, залежно від того, хто здійснює оцінку діяльності банку, вона може бути зовнішня і внутрішня (Табл. 1.4).

Таблиця 1.4

Порівняльний аналіз зовнішньої і внутрішньої рейтингової оцінки [18]

Критерій	Рейтингова оцінка	
	Внутрішня	Зовнішня
суб'єкт здійснення рейтингу	сам банк	НБУ, аудиторські фірми, банки-партнери, рейтингові агентства
призначення	дотримання економічних нормативів, визначення позиції та ступеня надійності серед інших банків; масштаби розвитку діяльності та частки присутності на ринку	
	елемент менеджменту, оцінка розвитку банку, дотримання внутрішніх положень та інструкцій	дотримання діючих законодавчих і правових норм, необхідність проведення позачергових інспектувань
види оцінок	оцінка кількісних, інтегрованих показників; оцінка якісних сторін діяльності: фінансовий стан, надійність; оцінка стану обліку і звітності	

Внутрішня оцінка здійснюється самим банком як елемент менеджменту. Внутрішня оцінка передбачає оцінку розвитку банку, його фінансового стану, дотримання діючих внутрішніх положень та інструкцій. Зовнішня оцінка здійснюється різними суб'єктами для різних цілей. Вона

може проводитися НБУ або іншими органами банківського регулювання, аудиторськими фірмами, банками-партнерами, рейтинговими агентствами.

Отже, сутність визначення «рейтинг банку» є широким, досить неоднозначним та багатокомпонентним, що може включати в себе такі поняття як «ранг», «ренкінг», «рейтингова система», «експертна система». Науковці та економісти по різному трактують ці визначення. Поняття категорійного апарату є дуже важливим при детальному вивченні стану рейтингового оцінювання в Україні.

1.3 Особливості побудови рейтингових систем оцінки діяльності банків

У вітчизняній та закордонній практиці застосовують різноманітні методи оцінки діяльності банків – залежно від мети, яку ставлять перед собою дослідники.

При складанні рейтингу використовується як офіційна, так і неофіційна інформація. Офіційна інформація охоплює фінансову та статистичну звітність банку: агрегований баланс банку, звіт про фінансові результати; звіт про кредитний портфель; звіт про залишки за депозитами; звіт про дотримання економічних нормативів; звіт про відкриті валютні позиції. Процес визначення рейтингу банку проходить в декілька етапів, що наведені на рис. 1.5.

В переважній більшості випадків рейтингування здійснюється на основі прямих договірних відносин з банком, що підвищує об'єктивність рейтингової оцінки за рахунок надання достатньо повної інформації. На першому етапі узгоджуються всі організаційні питання та договірні умови наступного співробітництва.

На другому етапі рейтингове агентство формує робочу групу, призначається відповідальний аналітик, який несе відповідальність за взаємодію, строки та повноту проведеного аналізу. Для проведення

рейтингування агентство використовує інформацію, надану клієнтом, а також дані з інших джерел, які вважає надійними.

Рис. 1.5. Загальна схема складання рейтингу банку [11]

З метою визначення рейтингу агентство здійснює комплексний аналіз, що передбачає дослідження цілої системи якісних та кількісних характеристик об'єкту рейтингування, використовуючи власну авторську методологію рейтингування. Приймається рейтингове рішення, що містить присвоєний рівень рейтингу за національною шкалою та його прогноз. Рейтингове рішення разом з рейтинговим звітом передається банку [20].

Більшість рейтингів банків базуються на оцінці його фінансового стану. Підходи до оцінки фінансового стану банку можна підрозділити на емпіричні, математичні, статистичні та змішані. Емпіричний підхід припускає, що добір, групування, зважування і визначення критичних значень факторів аналізу фінансового стану банку здійснюються на основі

суб'єктивної думки одного або групи експертів. У такий спосіб можна сказати, що емпіричний підхід являє собою алгоритмізацію суджень відповідальних працівників банків і фахівців в області оцінки фінансового стану. Відомо, що саме експертний підхід у даний час є переважним у світовій банківській практиці. Причиною подібного підходу є:

а) складність формалізації й оцінки в кількісному вираженні окремих сторін діяльності банку;

б) якісна різнорідність факторів, що впливають на кінцеві результати роботи банків, що ускладнює визначення ваги, значимості кожного фактора в загальній їхній сукупності й оцінки їх математичним шляхом [23].

Економіко-математичні і статистичні методи оцінки фінансового стану банку припускають широке використання математичного інструментарію при створенні системи оціночних показників, зокрема, кореляційний аналіз, математичне моделювання (створення оптимальних моделей функціонування банку), застосування статистичних прийомів і методів оцінки роботи банку. Сучасна практика аналізу роботи банків свідчить, що подібні методики в чистому вигляді не зустрічаються, а застосовуються поряд з емпіричними, тобто банки створюють методики, в основі яких лежить змішаний підхід.

Рейтинги, за якими оцінюють фінансовий стан, будуються за певною сукупністю показників. Так, методика агентства "A.M. Best Co" ґрунтується на кількісних методах аналізу рентабельності, співвідношення власних та залучених коштів, ліквідності активів, якісних дослідженнях ступеню диференціації ризиків, надійності активів, практики менеджменту [21, С. 147].

Рейтинговий підхід припускає розробку системи значень показників, у даному випадку для оцінки фінансового стану банку. Ця система включає кілька рівнів (груп, категорій) фінансового стану банків. Кінцевим результатом оцінки є віднесення аналізованого банку до тієї або іншої групи.

У світовій практиці існує декілька основних методів побудови рейтингу, що представлено на рис. 1.6.

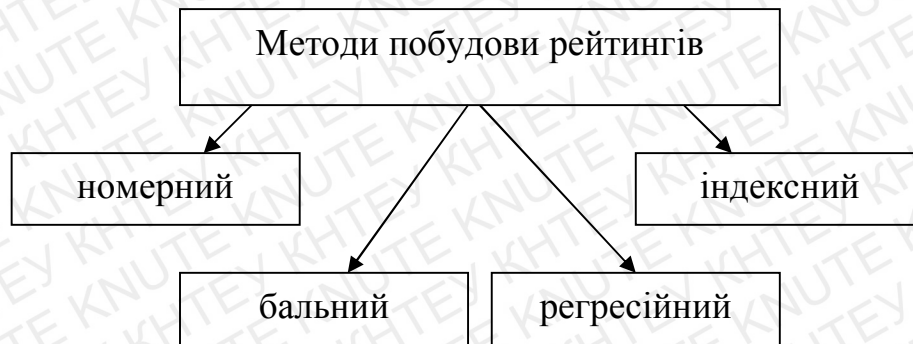

Рис. 1.6. Методи побудови рейтингів [23]

Номерна система рейтингу полягає в побудові сполучень значень показників фінансового стану банку і присвоєнні кожному з цих сполучень визначеного місця в рейтингу. Відповідно до технології побудови номерна система розрахована на слабо деталізовану методику з невеликим охопленням факторів, що впливають на фінансовий стан банку, що мають невелику шкалу значень критеріїв.

Номерні методики передбачають обчислення сукупності значень обсягових та інших показників фінансового стану банків і присвоєння усім банкам певного місця в рейтингу за кожним з оцінюваних показників. Номерні рейтинги мають вигляд певних таблиць або списків, у яких здійснюється ранжування банків за критеріями (розмір статутного капіталу, власного капіталу, фінансового результату, загальна сума чистих активів і зобов'язань банку, коефіцієнт ліквідності, питома вага високоліквідних активів у чистих активах, співвідношення кредитно-інвестиційного портфеля до капіталу банку, питома вага вкладень у цінні папери).

У світовій практиці такі табличні матеріали зазвичай називають ренкінгами. Ренкінги, що публікуються агентствами, не дають змоги отримати інтегральну оцінку діяльності банків і встановити реальне місце кожного з них у загальному списку, оскільки номерною методикою не

передбачається інтегрування великої сукупності показників у загальну рейтингову оцінку.

Номерні методики є слабодеталізованими, бо не враховують усіх факторів, що впливають на фінансовий стан банків. Тому номерні методики фактично не здатні оцінити рівень фінансової стійкості банків.

Для побудови рейтингу в рамках більш складних методик використовують бальну систему, що дозволяє здійснити оцінку фінансового стану банку в балах, привласнених йому по кожному оціночному показнику. Зведена бальна оцінка банку дає можливість визначити приналежність останнього до тієї або іншої групи банків [34].

Крім вищезгаданих, широко розповсюджених у світовій банківській практиці рейтингових систем існує також індексний метод побудови рейтингу. При цьому використовується розрахунок індексу кожного з оціночних показників фінансового стану банку. Розрахунки можуть проводитися щодо базисних даних або середніх значень, розрахованих за ряд років. Після складання індексів за окремими показниками переходять до розрахунку комбінованих індексів, попередньо зваживши індивідуальні індекси їх часток в сукупності. Головний критерій, по якому оцінюються банки, – якісні показники їхньої діяльності. Серед них – капітальна база, ефективність розміщення активів, прибутковість і ліквідність. Враховується також стан менеджменту, тобто раціональність методів керування. Управління банком оцінюється, насамперед, яких успіхів досяг банк по кожній з якісних характеристик. Рейтинг орієнтується не на статистичне значення, а на показники, проранжовані з урахуванням ризику, що припускає більш детальний їх аналіз. При цьому аналізуються як балансові, так і позабалансові дані.

Глибина оцінки досягається також за допомогою аналізу показників діяльності банку в розвитку, тобто не на одну зі звітних дат, а на підставі даних за період (для українських банків - 2-3 роки; для закордонних - 3 - 5

років), що дає можливість оцінити тенденції в розвитку кредитної організації, її стійкість, здатність реагувати на різного роду зміни в економіці.

Регресійна методика передбачає визначення деякої сукупності банків, розрахунок значень факторних показників по кожному банку і середніх за їх сукупністю. З метою елімінування масштабу показників обчислюються узагальнюючі показники у вигляді відношення показників окремих банків до середнього їхнього значення за сукупністю банків. Далі усереднюються узагальнені показники шляхом розрахунку середніх величин. Наступним етапом регресійного аналізу є визначення взаємозв'язку між результатами банківської діяльності і чинниками, які їх визначають. Для цього використовується кореляційно-регресійний аналіз, у ході якого вимірюється взаємозв'язок між показниками ефекту банківської діяльності, зокрема доходом, прибутком як результативної ознаки і факторними показниками, на основі яких здійснюється оцінка рейтингу [24].

У складанні рейтингів виділяються декілька основних підходів, що представлено на рис. 1.7.

Рис. 1.7. Основні підходи до складання рейтингів банків [18, С. 306]

Підходи розрізняються в залежності від складу оцінюваної інформації:

- експертна оцінка дається на основі досвіду і кваліфікації фахівців з будь-якої доступної інформації й аналізу як кількісних, так і якісних параметрів;
- бухгалтерська оцінка дається винятково на основі офіційної фінансової звітності банку й аналізу тільки кількісних показників;

- змішана оцінка поєднує в собі елементи експертної та бухгалтерської оцінки.

Виділяють такі методи формування результуючого рейтингового показника за експертним підходом:

- метод латентно-структурного аналізу (дає змогу перейти від порядкових експертних оцінок до кількісних);
- метод суми переваг (рейтинг за цим методом формується шляхом зважування кожного показника на індекс значимості і підрахунку суми за кожною матрицею значень усіх експертів);
- метод вибору переваг за ранговими оцінками (передбачає багатоступеневий процес обробки даних і формування кінцевого рейтингу).

У процесі аналізу за експертним методом поряд із власне економічними показниками враховується цілий ряд інших факторів, які наведені на рис. 1.8.

Аналіз за бухгалтерським методом проводиться виключно на основі фінансової звітності за формалізованою схемою розрахунку коефіцієнтів і визначення загального (рейтингового) бала.

За бухгалтерським підходом виділяють такі методи побудови результуючого рейтингового показника:

- метод "ідеального банку" (базується на використанні фінансових коефіцієнтів та системи нормативів);
- метод регресивних залишків (використовується регресивний аналіз, який передбачає, що результат діяльності банку залежить від параметрів діяльності і показників ефективності);
- метод "однорідних класів" (передбачає поділ об'єктів на однорідні групи і проведення ранжування за кожною групою);
- метод "еталонної групи" (передбачає синтез експертного і балансового підходів);

- математичне моделювання (побудова показників, які характеризують діяльність банку на основі моделювання зовнішніх умов).

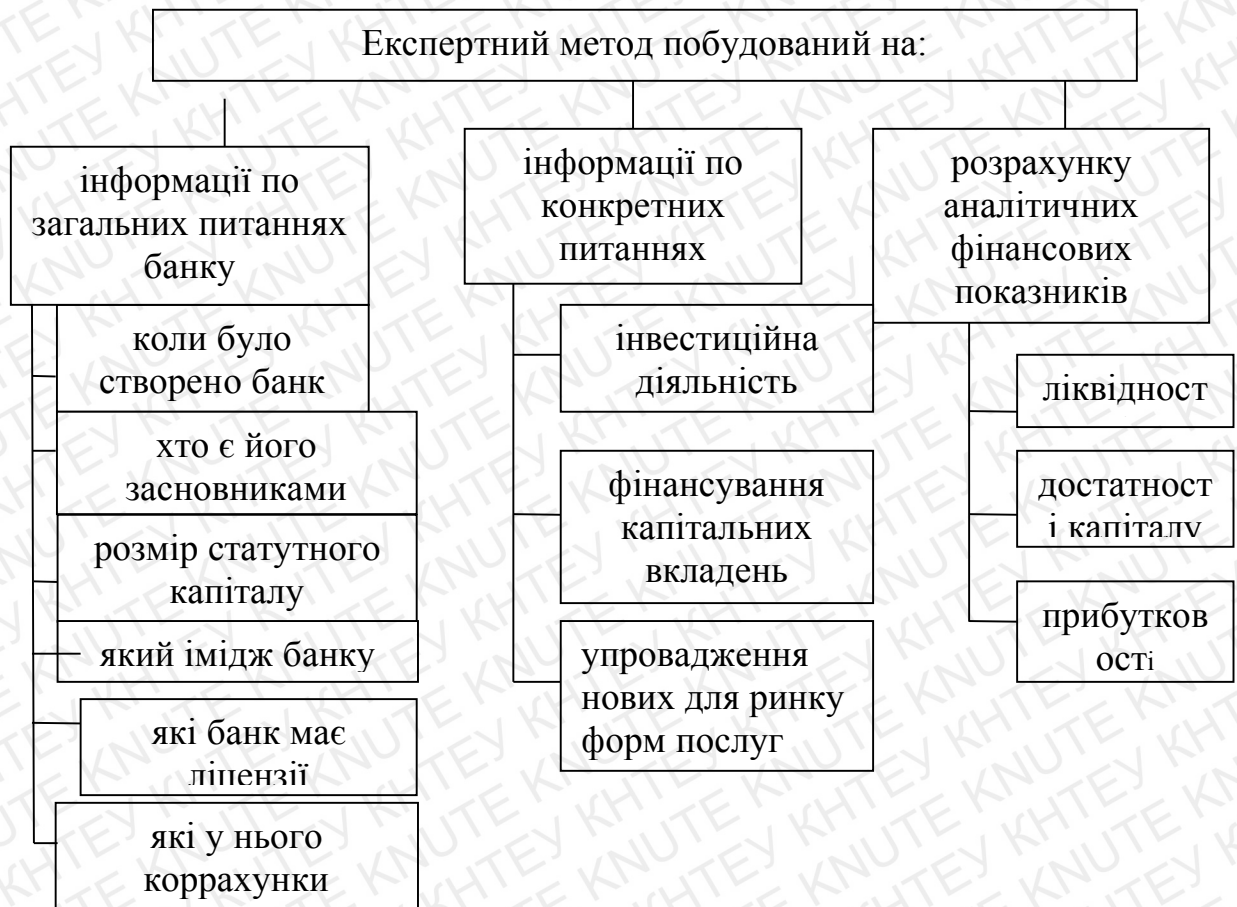

Рис. 1.8. Інформація, яка використовується для визначення рейтингової оцінки банку при експертному методі [25, С. 156]

Бухгалтерський метод умовно можна поділити на три основних етапи, які наведено на рис 1.9.

Змішана система передбачає поєднання результатів як експертних, так і бухгалтерських оцінок.

Більшість експертних оцінок побудовано на дистанційному спостереженні. Альтернативною є рейтингова система CAMELSO, яка базується на результатах не тільки дистанційного нагляду, а й інспекційних перевірок, проведених органами банківського нагляду НБУ.

Рис 1.9. Етапи проведення рейтингової оцінки банку при бухгалтерському підході [26, С. 168]

В основі рейтингової оцінки використовується функція переваги вигляду (1.1):

$$F_j = \sum_{i=1}^n a_{ki} * x_{ki}; \quad (1.1)$$

де i, j – індекс банківської установи;

k_i – індекс позичальника;

n – кількість показників;

x_{ki} – значення показника;

a_{ki} – вага (значущість) показника.

Відповідно до розрахунку, якщо $F_i > F_j$, то i -та установа займає більш високе місце в рейтингу порівняно з j -тою установою. Здебільшого x_k представлено у вигляді коефіцієнтів, які характеризують різні аспекти діяльності банку [24, с. 279].

Мабуть, найвідомішою і найбільш визнаною серед банківських аналітиків країн СНД є методика В. Кромонава, розроблена групою російських економістів. Вона ґрунтується на застосуванні індексного методу і досить повно враховує фінансово-економічні аспекти діяльності банків. На

підставі даних балансу банку визначаються його абсолютні параметри: параметри капіталу, параметри зобов'язань, параметри активів [42, с. 45]. Шляхом співвідношення зазначених параметрів розраховуються параметричні коефіцієнти, що представлено у таблиці 1.5.

Таблиця 1.5

Методика розрахунку рейтингових показників за методикою В. Кромонава[26, с. 153]

Назва	Коефіцієнт	Еталонне значення	Алгоритм розрахунку	Частка, %
генеральний коефіцієнт надійності	K1	1	Власний капітал/ Активи	45
коефіцієнт миттєвої ліквідності	K2	1	Ліквідні активи/ Зобов'язання до запитання	20
крос-коефіцієнт	K3	3	Сукупні зобов'язання / ризикові активи	10
генеральний коефіцієнт ліквідності	K4	1	(Ліквідні активи + Захищений капітал)/ Сукупні зобов'язання	15
коефіцієнт захищеності капіталу	K5	1	Захищений капітал/ Капітал	5
Коеф. фон. капітал. приб.	K6	3	Капітал / Статутний фонд	5

Розраховується поточний індекс надійності, для чого отримані коефіцієнти нормуються евристичним методом, перемножуються на емпіричну вагу і підсумовуються (1.2):

$$N = 0,45 K1 + 0,2 K2 + 0,1 K3 + 0,15 K4 + 0,05 K5 + 0,05 K6 \quad (1.2)$$

Заслуговує на увагу методика рейтингової оцінки Ширинської І.Б., яка була впроваджена в практику вироблення лімітної політики «Кредитімпекс Банку». Методика розроблена на базі методики Кромонава і містить певні конструктивні зміни до неї, тому фактично є її вдосконаленням. Цим

рейтингом передбачається використання у системі рейтингових показників також коефіцієнтів рентабельності (ROA, ROE). А для відсікання суб'єктів оцінки його автор, окрім інших показників, запропонувала застосовувати частку прострочених позик у кредитному портфелі банку, що є суттєвим нововведенням. Зауважимо, відсутність показників прибутковості та якості кредитного портфеля є найбільшим недоліком методики В. Кромонава. [29].

Алгоритм цієї методики передбачає визначення 12-ти основних параметрів балансу кожного банку. Обчислюються п'ять видів диференційованих коефіцієнтів, що характеризують структуру активів і пасивів банку-контрагента, рівень його ліквідності, надійності та рентабельності. Далі визначається синтетичний коефіцієнт через систему зважених часткових коефіцієнтів за такою формулою (1.3):

$$K_c = K_n \cdot 0,15 + K_l \cdot 0,40 + K_p \cdot 0,10 + K_{яа} \cdot 0,20 + K_{рб} \cdot 0,15 \quad (1.3)$$

Принципово новий підхід до рейтингової оцінки банків запропонувала група вітчизняних банківських експертів. Оскільки ця методика ще не має власної назви, умовно називатимемо її вітчизняною. Згідно з нею рейтинг банку визначається з урахуванням таких показників: рівень проблемних кредитів (κ_7), коефіцієнт миттєвої ліквідності (κ_8), рівень лівериджу (κ_9), коефіцієнт відкритої валютної позиції (κ_{10}). Загальну кількість показників у методиці зведено до мінімуму. За цією методикою найважливішим показником визнано рівень проблемних кредитів. До проблемних кредитів автори методики пропонують відносити 100% прострочених і 45,8% пролонгованих кредитів. Площина надійності поділяє сукупність банків на дві групи (з рівнями надійності вищим і нижчим від середньої). Ці групи, у свою чергу, поділяються ще на дві групи, зважаючи на рівень рентабельності активів (табл. 1.6).

Таблиця 1.6

Групування банків за методикою вітчизняних банківських експертів[32, с. 53]

№	Група	Показник надійності	Рентабельність
I	Лідери	>0	> середньої
	Надійні банки	>0	< середньої
II	Прибутково-орієнтовані банки	<0	> середньої
	Ризикові	<0	< середньої

У результаті банки відносять до таких груп: група лідерів (надійність вища за середню, рентабельність перевищує середню), група надійних банків (надійність вища за середню, рентабельність - нижча від середньої), група прибутково орієнтованих банків (надійність нижча від середньої, рентабельність - перевищує середню), група ризику (надійність і рентабельність - нижчі від середніх значень) [30].

Методику експертного характеру також запропоновано О. Шматовим, сутність якої полягає в тому, що будується модель «ідеального» банку на основі набору інформативних коефіцієнтів. Автор наводить один із можливих варіантів переліку таких коефіцієнтів (табл.1.7), значення яких може змінюватись залежно від обставин, тому їх необхідно коригувати.

Всі коефіцієнти необхідно зважити на спеціальну функцію якості, яка забезпечує вирішення декількох проблем:

- проведення нормування коефіцієнтів;
- зменшує вплив коефіцієнтів при їх великих значеннях, тобто зменшує вплив надлишкової ідеальності на синтетичний коефіцієнт;
- формалізує відсікання при допорогових або зняття відсікання при нульових значеннях певного некритичного коефіцієнта.

Таблиця 1.7

**Достатні та критичні значення показників діяльності банку
за методикою О. Шматова [24, с. 283]**

Показники, %	Алгоритм розрахунку	Достатні значення	Критичні значення
Коеф. платоспроможності	Власний капітал/Чисті активи	25	3
Прибутковість капіталу	Прибуток/ Власний капітал	40	0
Прибутковість активів	Прибуток/ Активи	10	0
Коефіцієнт миттєвої ліквідності	Високоліквідні активи/ зобов'язання до запитання	100	10
Генеральний коефіцієнт ліквідності	Ліквідні активи / загальні зобов'язання	100	20
Коефіцієнт якості активів	(Термінові депозити + власний капітал)/ видані кредити	100	20
Якість роботи на МБК	(Видані кредити+ чисті активи)/ (залучені МБК+ чисті активи)	100	30
Коеф. ресурсної бази	Власний капітал/ Загальні зобов'язання	30	5
Коеф. ефективності	Власний капітал/Чисті активи	90	0
Коеф. якості пасивів	Кошти на коррахунках/ Загальні зобов'язання	70	0

Наступний етап – синтез коефіцієнтів із точно підібраними відповідними ваговими коефіцієнтами. Вагові коефіцієнти наведено у таблиці 1.8.

Функція синтезу становить суму двох компонентів, один з яких – це середньоарифметичне, інший – середньозважене всіх коефіцієнтів. Експериментальним шляхом були підібрані коефіцієнти цих компонентів – відповідно 1/3 та 2/3. Таким чином, чисельне значення синтетичного коефіцієнта свідчитиме, на скільки відсотків певна банківська установа відповідає ідеальному банку.

Отже, рейтинги допомагають комплексно охопити всі аспекти діяльності банків.

Таблиця 1.8

**Вагові коефіцієнти для визначення рейтингової оцінки банку
за методикою О. Шматова [24, с. 284]**

Показники, %	Інформація		Середня вага
	менеджерів	клієнтів	
Коеф. платоспроможності	7,56	8,91	8,325
Прибутковість капіталу	9,67	6,82	8,245
Прибутковість активів	9,11	7,36	8,235
Коефіцієнт миттєвої ліквідності	7,44	8,18	7,810
Генеральний коефіцієнт ліквідності	6,44	7,45	6,945
Коефіцієнт якості активів	4,67	5,73	5,200
Якість роботи на МБК	5,78	5,64	5,710
Коеф. ресурсної бази	6,78	7,55	7,165
Коеф. ефективності	6,56	6,09	6,325
Коеф. якості пасивів	5,78	4,36	6,845

Рейтингування в Україні нагромаджує досвід обґрунтованої та професійної оцінки діяльності банківських установ для подальшого створення надійної технології рейтингового процесу, який би стимулював подальший розвиток усієї банківської системи. Що так необхідно не лише для банків а і для звичайних людей для прийняття рішення відносно співпраці з тією чи іншою банківською установою.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ АТ «ОЩАДБАНКУ» З ВИКОРИСТАННЯМ РЕЙТИНГОВИХ СИСТЕМ

2.1. Визначення рейтингової оцінки банків України

В останній час спостерігається тенденція відмови вітчизняних банків від послуг більш строгих і дорогих міжнародних агентств, мотивуючи це відсутністю потреби випуску облігацій. Від S&P пішов останній клієнт серед українських банків. Загалом, Міжнародними рейтинговими агентствами станом на кінець квітня 2017 р. присвоєно рейтинг емітента 12 банкам та 5 банків мають рейтинги боргових зобов'язань. При чому всі присвоєні рейтинги за міжнародною шкалою відносяться до спекулятивного класу а за національною шкалою рейтинги емітента ПАТ «Укресімбанк», АТ «Ощадбанк», ПАТ «Укрсоцбанк», ПАТ «Правекс-Банк», та ПАТ «ПроКредитбанк» віднесені до інвестиційного класу. Рейтинговими послугами міжнародних рейтингових агентств користуються переважно банки з державною часткою та банки іноземних банківських груп.

Слід зазначити, що за останні роки зростає значимість рейтингової оцінки, яку надають вітчизняні рейтингові агентства. Більшість банків з приватним капіталом мають рейтингову оцінку одного з національних рейтингових агенств. Загалом національними рейтинговими агентствами станом на кінець квітня 2017 р. надано рейтингову оцінку позичальника 71 банку, 34 банкам присвоєно рейтинг надійності депозитів та 3 банки мають рейтингову оцінку боргових інструментів.

Характерною ознакою методик оцінки діяльності банків всіх рейтингових агентств є використання таких показників як якість активів, достатність капіталу, ліквідність, прибутковість, ризики. Таким чином практично всі рейтингові агентства використовують ті ж показники, що і НБУ при оцінці фінансового стану банків за системою CAMELSO.

Так, рейтингове агентство «Кредит-Рейтинг при визначенні кредитного рейтингу банків аналізує дві групи показників:

- 1) аналіз ефективності управлінського менеджменту, що у свою чергу включає оцінку становища банку на ринку та регулювання ринку, аналіз банківської клієнтури, організаційної структури банку та стратегію і тактику його розвитку;
- 2) аналіз фінансового менеджменту: аналіз капіталу, прибутковості, ліквідності і характеристику ресурсів, управління ризиками, диверсифікацію та гнучкість фінансової діяльності банку [44].

Крім кредитного рейтингу РА «Кредит-Рейтинг» оцінює надійність банківських депозитів, при цьому враховує ліквідність, ресурсну базу, диверсифікацію і якість активів, ефективність діяльності, чутливість до несприятливих факторів та можливість залучення ресурсів. Шкала «Кредит-Рейтингу» включає оцінки від 1 до 5, де 5 – найвища, а 1 – низька надійність банківських депозитів. На даний час присвоєно рейтинги депозитів 8 банкам, в т. ч. оцінку 5 отримали ПАТ «АЛЬТБАНК», ПАТ «МАРФІН БАНК», ПАТ «ПУМБ», ПАТ «ПРЕУС БАНК МКБ», ПАТ «Універсал банк» та ПАТ «ВіЕсБанк» [38; 34; 39].

На другому місці за кількістю присвоєних кредитних рейтингів банкам є рейтингове агентство ІВІ-рейтинг. Рівень кредитного рейтингу позичальника ІВІ-рейтинг визначає на основі комплексного кредитно-рейтингового аналізу, який базується на визначенні трьох груп показників [36]:

1. Аналіз зовнішнього середовища діяльності (який передбачає оцінку нормативної бази, що регулює діяльність; статистичних даних та тенденцій розвитку банківської системи; ринкової позиції; оцінку конкурентоспроможності).
2. Аналіз внутрішнього середовища, який у свою чергу включає: аналіз системи менеджменту, який полягає у вивченні системи управління та прийняття рішень, досвіду та репутації вищого керівництва, відкритості та

прозорості позичальника/емітента та його персоналу); аналіз фінансового профілю (аналіз структури та якості активів, структури зобов'язань, достатності капіталу, рівня ліквідності, фінансових результатів та ефективності діяльності); управління ризиками

3. Аналіз на встановлення ознак фіктивності

Цікавим моментом методології є те, що рейтингове агентство не використовує певного вагового коефіцієнта для кожного з рейтингових факторів або за різними складовими в рамках кожного з факторів, оскільки вважає, що відповідна вага може змінюватись у залежності від конкретних обставин.

ІВІ рейтинг визначає рейтинг надійності банківських вкладів і його шкала включає 6 рівнів від «6» - виключна надійність до «1» - наднизька надійність. Даним агентством у 2017 р. присвоєно 7 кредитних рейтингів, в т. ч. рейтинг іаАА – ПАТ «Сбербанк», іаА – ПАТ «БТА-Банк». Загалом кредитний рейтинг даного агентства присвоєно 17 банкам, 15 банкам рейтинг відкликано і 3 призупинено. Рейтинг надійності банківських вкладів присвоєно також 17 банкам, найвищі оцінки на рівні 5+ отримали ПАТ «Сбербанк», ПАТ «Укргазбанк» та банк «Форвард», рейтинг 5 присвоєно ПАТ «Кредитінвестбанк», АКБ «Львів», ПАТ «БТА-Банк» [10].

РА «Рюрік» при визначенні кредитного рейтингу банків акцентує увагу на таких показниках, як загальний стан банку, стан банківської системи, динаміка і оцінка якості активів, аналіз і оцінка якості зобов'язань, аналіз власного капіталу та характеристика емісії облігацій банку і фінансовий аналіз випуску облігацій [35]. Кредитний рейтинг позичальника даного агентства мають 10 банків, в т.ч. рейтинг іаАА+ присвоєно ПАТ АБ «Укргазбанк». У 2017 р. рейтинговим агентством 2-м банкам АБ «Кліринговий дім» та ПАТ «Банк Альянс» присвоєно нові рейтинги позичальника та надійності депозитів [33].

При оцінці надійності депозитів агентство використовує 17 основних показників діяльності банківської установи, які характеризують його ліквідність та платоспроможність, якість ресурсної бази, якість активів, капіталізацію та ефективність діяльності. В залежності від вагомості показника, їм присвоюється відповідний бал, на підставі сумарного балу рівню надійності депозитів присвоюється рейтинг. Рейтингова шкала, як і в агентства «Кредит-Рейтинг» містить 5 рівнів від г5 (дуже високий рівень) до г1 (дуже низький). Рейтинг надійності депозитів на рівні г5 присвоєно ПАТ АБ «Укргазбанк», ще 5 банкам ПАТ «ВЕРНУМ Банк», ПАТ «Полікомбанк», банкам ПАТ «АЛЬЯНС», ПАТ «ЦЕНТР» та ПАТ «Кліринговий дім» присвоєно рейтинг на рівні г4 (високий) [41].

РА «Стандарт-Рейтинг» визначає кредитний рейтинг та рі-рейтинг банків використовуючи підхід CAMELSO, що передбачає оцінку, достатності капіталу і підтримки акціонерів, якості активів, якості управління, прибутковості, ліквідності та частки банку на національному ринку, крім цих показників рейтингове агентство визначає так звані «сплячі» критерії, зокрема відносини банку з регулятором, Фондом гарантування вкладів фізичних осіб, податковими органами, Держфінмоніторингом і т. д. Крім того РА визначає рейтинги надійності депозитів, які поділені на 6 рівнів [37]. Дане агентство більшою мірою спеціалізується на присвоєнні рі-рейтингів а кредитні рейтинги присвоєні лише 6 банкам. Зокрема, найвищий рейтинг позичальника (uaAAA) отримали ПАТ «Кредобанк», та ПАТ «Райффайзен Банк Аваль». Рейтинг надійності депозитів присвоєно 3-м банкам [32].

Методика оцінки банків РА «Експерт-Рейтинг» включає такі показники як адекватність капіталу, ліквідність, якість активів, дохідність операцій банку, відносини банку з акціонерами, взаємовідносини з владою, частка ринку і конкурентне середовище, валютний і процентний ризик, додаткові фактори, політику при врахуванні зовнішньої підтримки від акціонерів. При оцінці надійності депозитів агентство використовує 6 рівнів рейтингу, де ua1

(найвищий із можливих рівень надійності депозиту), а уа6 (недостатній рівень надійності депозиту) [43]. Дане агентство присвоїло кредитний рейтинг позичальника 12 банкам (найвищі оцінки на рівні уаAAA в ПАТ «Креді Агріколь», ПАТ «Укрсиббанк», ПАТ «Альфа-банк», ПАТ «Кредо банк») 2 кредитних рейтинги боргових зобов'язань (ПАТ «Альфа-банк» і ПАТ «ВТБ банк»), 4 рейтинги надійності депозитів [42]. У 2017 р. дане рейтингове агентство не присвоювало і не оновлювало рейтинг жодному з банків в Україні.

Узагальнена таблиця 2.1. Рейтингова оцінка діяльності банків міжнародними та національними рейтинговими агентствами за 2017р [61] наведена в додатку А

2.2. Аналіз складових щодо визначення комплексної рейтингової оцінки банку

В якості об'єкта дослідження для визначення рейтингової оцінки обрано АТ «Ощадбанк» який є найбільший спеціалізований, системно важливим державним банком України.

Основна діяльність Банку полягає у веденні банківських рахунків та залученні депозитів юридичних та фізичних осіб, наданні кредитів, здійсненні платежів, торгівлі цінними паперами та у здійсненні операцій з іноземними валютами.

Проведемо аналіз активів АТ «Ощадбанк» за 2015-2017 рр. (табл. 2.2).

Як бачимо з табл. 2.2, загальна вартість активів АТ «Ощадбанк» за 2017 р., порівняно з 2015-2016 рр., збільшилась на 74709485 тис. грн. (46,95%) та 23235282 тис. грн. (11,03%) відповідно.

Збільшення активів відбулось внаслідок збільшення готівкових коштів на рахунках в НБУ в 2017 р., порівняно з 2015-2016 рр., на 6596055 тис. грн. (117,11%) та 1789479 тис. грн. (17,14%) відповідно.

Таблиця 2.2

Динаміка активів АТ «Ощадбанк» за 2015-2017 рр., тис. грн.*

Статті	Період			Відхилення			
	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2017/2015		2017/2016	
				Абс., +/-	Відн., %	Абс., +/-	Відн., %
Гот. кошти та рах. у НБУ	5632365	10438941	12228420	6596055	117,11	1789479	17,14
Кошти в банках	17775189	31150549	17028838	-746351	-4,20	- 1412171 1	- 45,33
Фін. інструм., що відобр. за справед. варт. з переоцінкою через приб. або збиток	10095933	17148763	21767424	11671491	115,61	4618661	26,93
Кред., надані клієнтам	65462189	65946584	74502538	9040349	13,81	8555954	12,97
Інвестиції, для продажу	47441862	65009361	72901636	25459774	53,67	7892275	12,14
Інвестиції, що відобр. за амортиз. варт.	7195975	12640713	25202757	18006782	250,23	1256204 4	99,38
Інвест. в доч. і компанії та асоційовані компанії	24800	24800	24800	0	0,00	0	0,00
Основні засоби та немат. активи	3945327	6535809	7614578	3669251	93,00	1078769	16,51
Передплата з податку на прибуток	299817	271521	294694	-5123	-1,71	23173	8,53
Відстрочені активи з податку на прибуток	80672			-80672	- 100,00		
Інші активи	1178882	1440173	2276811	1097929	93,13	836638	58,09
Всього активів	159133011	210607214	233842496	74709485	46,95	2323528 2	11,03

*Складено автором за джерелом [62].

Також, в 2017 р., порівняно з 2016 р., відбулось збільшення фінансових інструментів на 4618661 тис. грн. (26,93%), кредитів, наданих клієнтам, - на 8555954 тис. грн. (12,97%), інвестицій наявних для продажу на 7892275 тис. грн. (12,14%), інвестицій за амортизованою вартістю – на 12562044 тис. грн. (99,38%) та основних засобів – на 1078769 тис. грн. (16,51%).

Проте, в 2017 р., відбулось зменшення коштів в банках, порівняно з 2015-2016 рр., на 746351 тис. грн. (4,20%) та 14121711 тис. грн. (45,33%) відповідно.

Кредити, надані клієнтам, представлені таким чином (табл. 2.3)

Таблиця 2.3

**Динаміка обсягу кредитів надана клієнтам АТ «Ощадбанк»
за 2015-2017 рр., тис. грн.**

Статті	Період			Відхилення			
	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2017/2015		2017/2016	
				Абс., +/-	Відн., %	Абс., +/-	Відн., %
Кредити, надані юридичним особам	103249789	110456105	121082839	17833050	17,27	10626734	9,62
Кредити, надані фізичним особам	5961570	6084338	7047365	1085795	18,21	963027	15,83
За вирахуванням резерву на покриття збитків від знецінення	(43749170)	(50593859)	(53627666)	-9878496	22,58	-3033807	6,00
Всього кредитів, наданих клієнтам	65462189	65945584	74502538	9040349	13,81	8556954	12,98

Складено автором за джерелом [62].

Таблиця 2.4

Кредити, надані клієнтам АТ «Ощадбанк» за 2015-2017 рр., тис. грн*.

Статті	Період			Відхилення			
	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2017/2015		2017/2016	
				Абс., +/-	Відн., %	Абс., +/-	Відн., %
Незабезпечені кредити	34391276	49789508	57205507	22814231	66,34	7415999	14,89
Кредити, забезпечені товарами в обороті, обладнанням та іншим рухомим майном та майновими правами на нього	37377769	34821790	34939685	-2438084	-6,52	117895	0,34
Кредити, забезпечені нерухомим майном та майновими правами на нього	33341613	28548997	31740873	-1600740	-4,80	3191876	11,18
Кредити, забезпечені державними борговими цінними паперами та гарантіями державних органів	3915705	3070514	3950743	35038	0,89	880229	28,67
Кредити, забезпечені грошовими коштами	184996	309634	293396	108400	58,60	-16238	-5,24
За вирахуванням резерву на покриття збитків від знецінення	43749170	50593859	53627666	-9878496	22,58	-3033807	6,00
Всього кредитів, наданих клієнтам	65462189	65946584	74502538	9040349	13,81	8555954	12,97

*Складено автором за джерелом [62].

У табл. 2.4 вказана балансова вартість кредитів до вирахування резерву, забезпечених відповідною заставою, а не справедлива вартість самої застави.

Загальна сума заборгованості за кредитом розподіляється за видами забезпечення у пропорції, яка дорівнює співвідношенню вартості окремих видів застави до вартості всієї застави за цим кредитом, якщо загальна вартість застави менша, ніж загальна сума заборгованості за кредитом, то залишок суми заборгованості включається до складу незабезпечених кредитів:

Станом на 31 грудня 2015-2017 рр. до складу незабезпечених кредитів входили наступні види кредитів:

- кредити забезпечені порукою у сумі 27500970 тис. грн. (на 31 грудня 2016 р. – 22805226 тис. грн.; на 31 грудня 2015 р. – 5374914 тис. грн.);
- кредити з використанням платіжних карток у сумі 2183326 тис. грн. (на 31 грудня 2016 р. – 1660847 тис. грн.; на 31 грудня 2015 р. – 1242128 тис. грн.), сплата за якими здійснюється за рахунок надходжень по заробітній платі на ці карткові рахунки;
- знецінені кредити, забезпечення за якими знаходиться на території Автономної республіки Крим та території Донецької та Луганської областей, що не контролюється українською владою у сумі 18360101 тис. грн. (на 31 грудня 2016 р. – 19742458 тис. грн.; на 31 грудня 2015 р. – 17733474 тис. грн.).

Проведемо аналіз зобов'язань АТ «Ощадбанк» за 2015-2017 рр. (табл. 2.5).

Як бачимо з табл. 2.5, загальна вартість зобов'язань АТ «Ощадбанк» за 2017 р., порівняно з 2015-2016 рр., збільшилась на 50798260 тис. грн. (33,47%) та 7723840 тис. грн. (3,96%) відповідно.

Збільшення зобов'язань АТ «Ощадбанк» в 2017 р., порівняно з 2016 р., відбулось внаслідок збільшення коштів клієнтів на 1795931 тис. грн. (38,71%) та відстрочених податкових зобов'язань – на 159506 тис. грн. (42,64%).

Сума інших зобов'язань в 2017 р., порівняно з 2016 р., зменшилась на 282156 тис. грн. (28,17%).

Кошти банків представлені таким чином (табл. 2.6)

Таблиця 2.5

Динаміка зобов'язань АТ «Ощадбанк» за 2015-2017 рр., тис. грн.*

Статті	Період			Відхилення			
	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2017/2015		2017/2016	
				Абс., +/-	Відн., %	Абс., +/-	Відн., %
Кошти банків	16557088	4639317	6435248	- 10121840	- 61,13	1795931	38,71
Рахунки клієнтів	94269726	145586238	150151178	55881452	59,28	4564940	3,14
Кредити, що отримані від міжнародних та інших фінансових організацій	29498132	33418838	34548265	5050133	17,12	1129427	3,38
Інші запозичені кошти	7200519	7039869	7299686	99167	1,38	259817	3,69
Інші зобов'язання	1731009	1001614	719458	-1011551	- 58,44	-282156	-28,17
Субординований борг	2536133	2807088	2903463	367330	14,48	96375	3,43
Відстрочені зобов'язання з податку на прибуток		374063	533569	533569		159506	42,64
Всього зобов'язань	151792607	194867027	202590867	50798260	33,47	7723840	3,96

* Складено автором за джерелом [62].

Отже, станом на 31 грудня 2015-2017 рр. загальний залишок по рахунках десяти найбільших клієнтів складав 12776440 тис. грн., 45842406 тис. грн. та 34233027 тис. грн., що становить 14%, 32% та 23% відповідно. Станом на 31 грудня 2017 та 2016 років загальний залишок по рахунках

одного найбільшого клієнта становив 10% та 8% від загальної суми рахунків клієнтів, відповідно.

Таблиця 2.6

Кошти банків АТ «Ощадбанк» за 2015-2017 рр., тис. грн. [58].

Статті	Період			Відхилення			
	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2017/2015		2017/2016	
				Абс., +/-	Відн., %	Абс., +/-	Відн., %
Кредити, отримані від Національного банку України	14059825	2559005	5000000	-9059825	-64,4	2440995	95,39
Кореспондентські рахунки інших банків	2497263	2080312	1233990	-1263273	-50,6	-846322	-40,68
Кредити та депозити, отримані від банків			201258	201258		201258	
Всього коштів банків	16557088	4639317	6435248	-10121840	-61,1	1795931	38,71

Рахунки клієнтів включають (табл. 2.7).

Таблиця 2.7

Рахунки клієнтів АТ «Ощадбанк» за 2015-2017 рр., тис. грн. [58].

Статті	Період			Відхилення			
	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2017/2015		2017/2016	
				Абс., +/-	Відн., %	Абс., +/-	Відн., %
Строкові депозити	44822598	67724195	82039001	37216403	83,03	14314806	21,14
Рахунки до запитання	49447128	77862043	68112177	18665049	37,75	-9749866	-12,52
Всього рах. клієнтів	94269726	145586238	150151178	55881452	59,28	4564940	3,14

Проведемо аналіз капіталу АТ «Ощадбанк» за 2015-2017 рр. (табл. 2.8).

Таблиця 2.8

Динаміка капіталу АТ «Ощадбанк» за 2015-2017 рр., тис. грн.*

Статті	Період			Відхилення			
	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2017/2015		2017/2016	
				Абс., +/-	Відн., %	Абс., +/-	Відн., %
Акціонерний капітал	30153460	35108980	49724980	19571520	64,91	14616000	41,63
Резерв переоцінки будівель	1193252	1820998	1822086	628834	52,70	1088	0,06
Резерв переоцінки інвестицій, наявних для продажу	(800037)	576751	725456	1525493	-190,68	148705	25,78
Непокритий збиток	(23206271)	(21766542)	(21020893)	-2185378	-9,42	-745649	-3,43
Всього власного капіталу	7340404	15740187	31251629	23911225	325,75	15511442	98,55

* Розраховано автором за джерелом [58].

Як бачимо з табл. 2.8, загальна вартість власного капіталу АТ «Ощадбанк» за 2017 р., порівняно з 2015-2016 рр., збільшилась відповідно на 23911225 тис. грн. (325,75%) та 15511442 тис. грн. (98,55%).

Збільшення відбулось внаслідок збільшення акціонерного капіталу в 2017 р., порівняно з 2015-2016 рр., на 19571520 тис. грн. (64,91%) та 14616000 тис. грн. (41,63%) відповідно.

Також відбулось збільшення резервів переоцінки будівель на 628834 тис. грн. (52,70%) та 1088 тис. грн. (0,06%) в 2017 р., порівняно з 2015-2016рр.

Сума непокритого збитку АТ «Ощадбанк» в 2017 р., порівняно з 2016 р., зменшилась на 745649 тис. грн. (3,43%).

Станом на 31 грудня 2015-2017 рр. АТ «Ощадбанк» дотримувався вимог Національного банку України щодо нормативу достатності (адекватності) регулятивного капіталу (Н2),

Проведемо аналіз фінансових результатів АТ «Ощадбанк» за 2015-2017 рр.

Таблиця 2.9

**Динаміка фінансових результатів АТ «Ощадбанк» за 2015-2017 рр.,
тис.грн.***

Статті	Період			Відхилення			
	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2017/2015		2017/2016	
				Абс., +/-	Відн., %	Абс., +/-	Відн., %
Чистий % дохід	(9844383)	2677146	3577839	13422222	-136,34	900693	33,64
Комісійні доходи	2131468	2912483	4001099	1869631	87,72	1088616	37,38
Комісійні витрати	(497312)	(787641)	(1305079)	-807767	162,43	-517438	65,69
Чисті інші доходи	121121	94726	180662	59541	49,16	85936	90,72
Чистий непроцентний прибуток	1817114	3362202	4110745	2293631	126,22	748543	22,26
Операц.витр	(4245809)	(5576255)	(7130040)	-2884231	67,93	-1553785	27,86
Прибуток до оподатк.	(12273078)	463093	558544	12831622	-104,55	95451	20,61
(Витрати)/ відшкодування з податку на прибуток		992	(21)	-21		-1013	-102,12
Чистий приб. за рік	(12273078)	464085	558523	12831601	-104,55	94438	20,35
Інший сукупний дохід	399934	2188511	150105	-249829	-62,47	-2038406	-93,14
Всього сукупн. доходу за рік	(11873144)	2652596	708628	12581772	-105,97	-1943968	-73,29

* розраховано автором за джерелом [62].

Як бачимо з табл. 2.9, сума чистого процентного доходу в 2017 р., порівняно з 2016 р., збільшилась на 900693 тис. грн. (33,64%).

Також відбулось збільшення комісійних доходів та зменшення комісійних витрат на 1088616 тис. грн. (37,38%) та 517438 тис. грн. (65,69%) відповідно.

Позитивним моментом є збільшення суми чистих інших доходів та чистого непроцентного прибутку на 85936 тис. грн. (90,72%) та 748543 тис. грн. (22,26%).

Сума операційних витрат в 2017 р., порівняно з 2015-2016 рр. зменшилась, на 2884231 тис. грн. (67,93%) та 1553785 тис. грн. (27,86%) відповідно.

Внаслідок цих змін в 2017 р., порівняно з 2015-2016 рр., відбулось збільшення фінансового результату до оподаткування банку на 12831622 тис. грн. (104,55%) та 95451 тис. грн. (20,61%) відповідно.

За 2015 р. ПАТ «Ощадбанк» було отримано сукупний збиток в розмірі 11873144 тис. грн., проте, в 2016-2017 рр. банком було отримано чистий прибуток в розмірі 2652596 тис. грн. та 708628 тис. грн. відповідно.

2.3. Використання рейтингових систем для оцінки діяльності банку

На даний момент, за наявного рівня прозорості банківської системи та фінансової звітності банків, методика Mind для розрахунку факторів максимально адекватно відображає здатність фінансових установ вижити в умовах економічної турбулентності.

При підготовці методики рейтингу беруться до уваги фактори, що визначають життєздатність банків:

1. Достатність капіталу.
2. Якість кредитного портфеля.
3. Рентабельність діяльності банку.
4. Ліквідність.
5. Підтримка та ризики власників.
6. Безперервність виплат.
7. Системне значення банку

Фактори та формули розрахунку, таблиця 2.10. перенесена у додаток Б.

Кожному фактору, перед тим як зважити на його важливість, присвоюється

бал від 1 до 4. Бали залежать від діапазону, в який потрапляє значення показника, що відображає кількісний вміст фактора.

Наприклад, якщо фактор «ефективність діяльності банку», виражений показником «рентабельність середньорічного власного капіталу», перевищує 5%, такому банку присвоюється найбільша сума балів — 4. Якщо ж він менший 5%, але більший 0% — 3 бали. Якщо значення показника знаходиться у діапазоні від -50% до 0% — 2 бали. Якщо коефіцієнт ліквідності склав менше -50%, банк отримує найменший бал — 1. Згодом отриманий бал множиться на вагу фактора. Сума загального заліку для банку розраховується шляхом додавання чисел, отриманих від множення балів на вагу кожного фактора.

Визначення рейтингової категорії

Таблиця 2.11

Критерії присвоєння рейтингових категорій [57 с.42].

Значення суми загального заліку – ЗЗ	Зірки банку від Mind	Зміст категорії
3,7 і більше	*****	Високий рівень життєздатності
від 3,10 до 3,69	****	Стабільний рівень життєздатності
від 2,50 до 3,09	***	Задовільний рівень життєздатності
від 1,90 до 2,49	**	Низький рівень життєздатності
від 1,30 до 1,89	*	Катастрофічний рівень життєздатності

Згідно критеріям присвоєння рейтингових категорій АТ «Ощадбанк » отримує чотири зірки що відноситься до категорії -стабільний рівень життєздатності

Таблиця 2.12

Розрахунок згідно рейтингової системи mind AT «Ощадбанк».*

№	Фактор	Формула	Наш розрахунок	Резул. розрах.	Сума загал. заліку
1	Відповідність капіталу активам	(Власний капітал/чисті активи)*100	$(31,3/233,8)*100$	13.37%	0.3
2	Проблемність кредитів	Недіючі кредити/кредити(з урахуванням резервів під кредитні ризики)	$80,1/745*100$	10.75%	0.15
3	Підтримка і ризики власників	Кінцевим беніфіціаром є уряд України	+	3.2%	0.64
4	Ефективність діяльності банку	Фін.результат (прибуток збиток за 12міс.)/ власний капітал*100	$0.7/31.3*100$	2.24%	0.45
5	Ліквід. банку	Грошові кошти та їх еквіваленти /чисті зобов'язання	$28.9/202.5 *100$	14.27%	0.6
6	Безперервність виплат	Випадків не зафіксовано	+	4%	0.8
7	Системне значення банку	Державний банк ,що входить у п'ятірку найбільших	+	4%	0.4

* розраховано автором за джерелом [62].

Додаємо суми загального заліку та отримуємо 3,34

Розраховуючи АТ «Ощадбанк» за рейтинговою системою mind(таблиця 2.12), ми брали показники: власний капітал- таблиця 2.8., чисті активи – таблиця 2.2., кредити (з урахуванням резервів під кредитні ризики)-таблиця 2.3., фінансовий результат – таблиця 2.9., чисті зобов'язання таблиця 2.5., грошові кошти та їх еквіваленти і недіючі кредити взяті з додатків Е та И відповідно. Показник безперебійність виплат взятий з внутрішньої інформації банку, для розрахунку його рейтинговим агентством потрібно буде провести опитування, так як цієї інформації немає в відкритому доступі.

Таблиця 2.13

**Рейтингова оцінка АТ «Ощадбанк» за
Fitch Ratinge за 2017р. [62].**

Fitch Ratings	
Довгостроковий рейтинг за національною шкалою	AA-(ukr)
Довгостроковий рейтинг дефолту емітента в іноземній валюті	CCC
Короткостроковий рейтинг дефолту емітента в іноземній валюті	C
Довгостроковий рейтинг дефолту емітента в національній валюті	CCC
Рейтинг стійкості	ccc
Рейтинг підтримки	5

Порівнюючи розрахунки АТ «Ощадбанк » за методикою mind зробленими нами та рейтингові оцінки Fitch Ratinge і Moody`s Investors

Service, ми бачимо, що різняться фактори розрахунку їх кількості і звісно сама методика оцінювання.

Таблиця 2.14

Рейтингова оцінка АТ «Ощадбанк» за Moody`s Investors Service за 2017р. [62].

Moody`s Investors Service	
Рейтинг довгострокових депозитів в іноземній валюті	Ca
Рейтинг довгострокових депозитів в національній валюті	Ca
Рейтинг пріоритетних незабезпечених боргових зобов'язань в іноземній валюті	Ca
Рейтинг пріоритетних незабезпечених боргових зобов'язань в національній валюті	Ca
Рейтинг базової оцінки кредитоспроможності	Ca

Якщо з методик вважається кращою сказати важко так як у всіх них є суттєві недоліки.

Всі розрахунки проводяться за даними, які подає банк.

Як ми, чи рейтингові агентства можуть бути впевнені, що звіти банку є достовірні? Крім того не вся інформація є публічною, що значно ускладняє та впливає на роботу рейтингових агенств та на точність розрахунку рейтингової оцінки.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИК РЕЙТЕНГУВАННЯ БАНКІВ УКРАЇНИ

3.1. Підвищення рівня достовірності рейтингових оцінок банку

Базовим нормативним документом для формування національної системи рейтингування стала «Концепція створення системи рейтингової оцінки регіонів, галузей національної економіки, суб'єктів господарювання», схвалена Розпорядженням Кабміну №208-р від 1 квітня 2004 року. та Закон України «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні» №448/96-ВР від 30 жовтня 1996 року [9].

Для покращення прозорості процесу призначення кредитних рейтингів та надання інвесторам більшої інформації Положення про порядок проведення конкурсу з визначення уповноважених рейтингових агентств та порядок ведення державного реєстру уповноважених рейтингових агентств від 10.08.2017 № 607 вимагає від рейтингових агентств розкриття інформації для громадськості (рис. 3.1).

Однією з цілей впровадження Положення є запобігання конфліктам інтересів для забезпечення об'єктивного рейтингування. Стаття 6 Положення вимагає від кредитних рейтингових агентств забезпечити проведення рейтингування в незалежності від існуючого чи можливого конфлікту інтересів, для цього необхідно:

- кредитні рейтингові агентства повинні забезпечити щоб їх персонал, який безпосередньо виконує рейтингування, не був залучений до переговорного процесу щодо оплати рейтингових послуг.
- рейтингові агентства мають забезпечити належну ротацію персоналу, який проводить рейтингування та оплату праці цих фахівців у залежності від якості їхньої роботи, а не в залежності від отриманих прибутків організації, котра отримала рейтинг.

Заходи для забезпечення прозорості процесу
призначення кредитних рейтингів

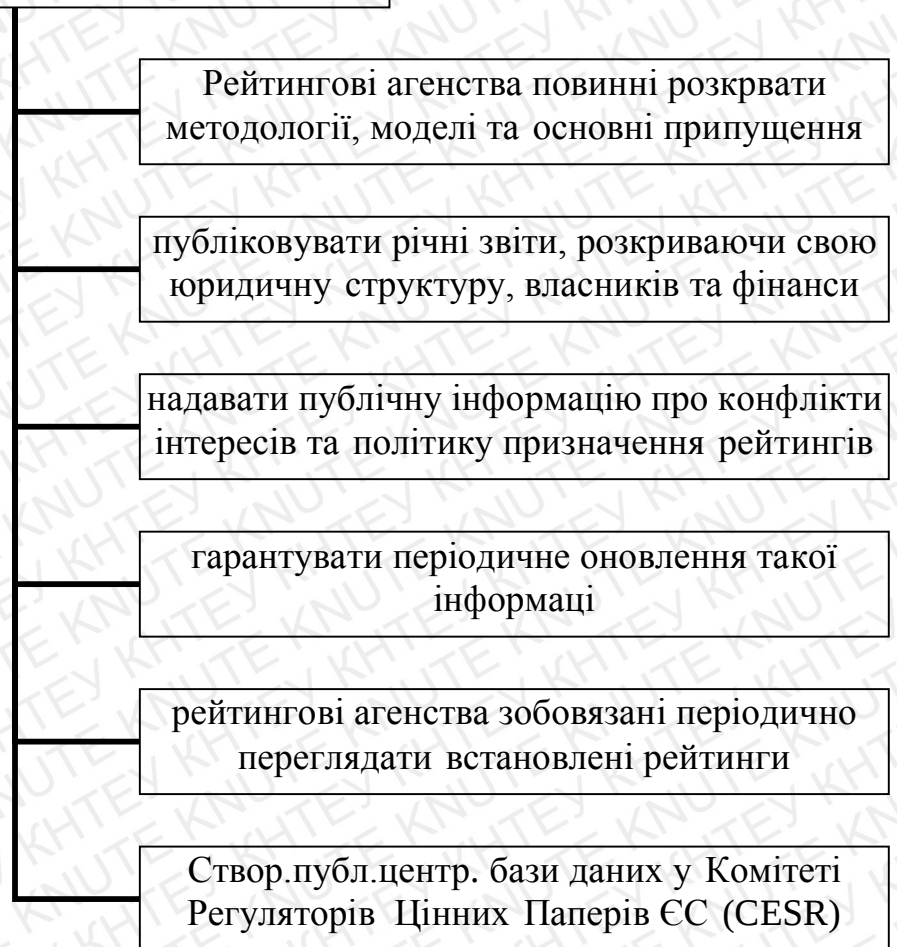

Рис. 3.1. Заходи для прозорості процесу призначення кредитних рейтингів, встановлені Положенням «Про кредитно-рейтингові агентства» [22 с.201]

Положення визначає вимоги щодо незалежності діяльності рейтингових агентств, які представлено у табл. 3.1.

Керівництво рейтингового агентства має сформувати ефективну Наглядову раду, яка має забезпечити виявлення, оприлюднення та розгляд потенційних конфліктів інтересів у відповідності з нормами Положення. Наразі агентства постійно критикують за надання консультаційних послуг (за додаткову плату) після повідомлення банку попереднього рейтингу для поліпшення його оцінки, що дає можливість керівництву банку вплинути на остаточну рейтингову оцінку, виключається можливість надання агенством консультаційних послуг банку, який проходить процедуру рейтингування.

Таблиця 3.1

Вимоги щодо незалежності рейтингових агентств [34 с. 82]

№	Напрямок	Вимоги
1	керівництво	адміністративний та управлінський апарат має відповідати принципам незалежності рейтингування
2	надання послуг	визначення рейтингів та супутні операції, виключаючи консультаційні послуги
3	моніторинг кредитних рейтингів	створення внутрішньої служби контролю якості інформації
4	ведення записів	ведення записів своєї діяльності протягом 5 років

Кредитні рейтингові агентства повинні мати інформацію достатньої якості, на якій будується призначення рейтингів. Таким чином, має бути створена внутрішня служба контролю якості інформації.

В Україні найблищим часом можливо буде нове положення про рейтингові агентства, яке базуватиметься на Положенні, що регулює діяльність рейтингових агентств в ЄС (Regulation on Credit Rating Agencies), яке було прийнято 14 липня 2009 р. Європейським Парламентом (European Parliament) і Радою Європейського Союзу (Council of the European Union) [44].

Розглянемо основні засади Положення більш докладно.

1). Незалежність і запобігання конфлікту інтересів. Кредитне рейтингове агентство повинно здійснювати всі необхідні заходи, які забезпечать відсутність впливу існуючого або потенційного конфлікту інтересів, у який залучене саме рейтингове агентство, або його керівники, аналітики, співробітники, особи, які контролюють рейтингові агентства.

Для того, щоб забезпечити вищевикладене, кредитне рейтингове агентство повинно виконувати наступні вимоги, які представлено на рис. 3.2.

Рис. 3.2. Вимоги для забезпечення незалежності рейтингового агентства і запобіганню конфлікту інтересів

Наразі детальніше розглянемо декілька позицій. Діяльність рейтингового агентства має бути незалежною від політичного або економічного впливу. Керівництво агентства повинно забезпечити належний контроль над своєю діяльністю, мати досвід роботи у фінансовій сфері та відмінну репутацію. Принаймні одна третина (але не менше 2 членів), складу

адміністративної або наглядової ради агентства повинні становити незалежні члени, які не залучені в діяльність по присвоєнню кредитних рейтингів.

Незалежні члени адміністративної або наглядової ради агентства повинні займати свої посади не більше п'яти років, звільнення незалежних членів можливе тільки у випадку їх неправомірних дій або невиконання професійних обов'язків.

Рейтингове агентство повинно розкривати інформацію про рейтинги, використовувані методології і клієнтів, зокрема, про клієнтів, надходження від яких становлять більше 5% річного доходу рейтингового агентства.

2). Положення визначає наступні вимоги до співробітників рейтингового агентства:

- фахівці мають володіти необхідними знання й досвідом для виконання своїх обов'язків;
- рейтингове агентство повинно забезпечити механізм ротації аналітиків й осіб, які затверджують кредитні рейтинги; аналітики не можуть здійснювати рейтингування одного клієнта протягом більше п'яти років;
- компенсація аналітиків й осіб, які затверджують кредитні рейтинги, не повинна залежати від розміру прибутку, який одержує рейтингове агентство;
- особи, які залучені в процес визначення рейтингів, повинні бути незалежними від своїх клієнтів, а також не володіти відповідними частками або фінансовими інструментами таких клієнтів;
- особи, які залучені в процес визначення рейтингів, не можуть прийматися на роботу як керівництво в компаніях, для яких вони підготували рейтинги, протягом 6 місяців з надання відповідного кредитного рейтингу.

3). Вимоги щодо методології рейтингового агенства:

- методології й моделі повинні періодично переглядатися;
- рейтингові агентства повинні публічно розкривати інформацію про використовувані ними методології та моделі;

- рейтингове агентство повинно забезпечити, щоб інформація, яка використовується при визначенні рейтингу, була належної якості й отримана з надійних джерел.

4). Кредитні рейтинги мають відповідати таким критеріям:

- вчасно розкривати надані рейтинги, а також рішення про припинення присвоєння кредитного рейтингу та причини такого рішення;
- рейтинги, що виставляють у відношенні структурованих фінансових інструментів, повинні відрізнятися від інших кредитних рейтингів.

5). Положення визначає наступні вимоги щодо контролю над рейтинговими агентствами:

- інформація про рейтингове агентство й про кредитні рейтинги повинна в обов'язковому порядку повідомлятися в Комітет європейських регуляторів по ринку цінних паперів (The Committee of European Securities Regulators);
- реєстрація рейтингового агентства в якості такого у своїй країні;
- національні органи, що зареєстрували рейтингове агентство, повинні стежити за його діяльністю і якщо буде потреба застосовувати відповідні санкції, аж до скасування реєстрації рейтингового агентства.

Прийняття положення та впровадження запропонованих заходів в Україні, сприятиме євроінтеграції та матиме наступні наслідки для користувачів послуг рейтингових агентств:

- ✓ клієнти рейтингових агентств матимуть можливість одержувати більше інформації про рейтингові агентства, які зобов'язані її розкривати;
- ✓ компанії повинні бути готові, що аналітики, які працюють над їх рейтингами будуть змінюватись;
- ✓ інформація про найбільших клієнтів рейтингових агентств буде публічною;
- ✓ при формуванні рейтингу більша кількість застережень буде зроблена у відношенні до встановленого рейтингу;

- ✓ рейтинги структурованих фінансових інструментів будуть відрізнятися від рейтингів інших інструментів і рейтингів компаній; для особливо складних структурованих фінансових інструментів встановлення рейтингів вірогідно буде неможливим;
- ✓ особи, що будуть використовувати кредитні рейтинги, не повинні на них сліпо покладатися, необхідно здійснювати власні дослідження [43].

Отже, при врахуванні всіх пропозицій в Україні можливо створити рейтингове оцінювання на ринкових умовах та з належним державним регулюванням. Для цього потрібно використати досвід правового регулювання в Україні та Євросоюзі. Національна система рейтингової оцінки поки що перебуває на стадії становлення. При умові врахування всіх пропозицій в Україні можливо створити рейтингове оцінювання на ринкових умовах та з належним державним регулюванням.

3.2.Вдосконалення рейтингових методик оцінювання діяльності банків

Найбільш відомими рейтинговими системами, що використовуються в економічно розвинених країнах світу, є: рейтинг компанії Standart & Poor's, аналіз балансу «М» банку, рейтинг експертів Sheshunoff Bank, рейтингова система CAMEL [8, с. 40]. Досить популярними є методики В.С. Кромонава, О.Б. Ширинської, а також рейтинги ІЦ «Рейтинг», ІА «Прозора Україна», «Інвестиційна газета», «Компаньйон» та рейтинг Асоціації .

На основі наведених рейтингів зовнішні користувачі можуть лише частково сформулювати свою думку щодо доцільності майбутньої співпраці з банком, оскільки вони не повністю показують реальну оцінку надійності банку.

Рейтинговий аналіз не може гарантовано визначити абсолютну надійність чи ефективність банківської установи. Постійні зміни в економічному та політичному житті мають безпосередній вплив на банківську систему, проте їх неможливо спрогнозувати. Жодна рейтингова

методика не є універсальною і не існує єдиного обґрунтованого підходу до побудови рейтингової системи оцінки надійності банків України. Більшість науковців критикує наявні відкриті рейтингові моделі оцінки діяльності банків у двох напрямках: значення вагових коефіцієнтів, які враховуються для розрахунку інтегрального показника, і системи параметричних показників [16, с. 150]. Постійні зміни на фінансовому ринку спричиняють необхідність перераховувати коефіцієнти рейтингових методик та оптимізувати параметричні показники, щоб зберегти адекватність результатів оцінки за такою методикою. Найбільше критики щодо розрахунку вагових коефіцієнтів зазнала рейтингова модель В. Кромонава, котру й досі банки використовують як основу для побудови власних рейтингових методик оцінки банків-контрагентів [14, с. 152].

Результати досліджень учених підтвердили той факт, що значна кількість показників рейтингових моделей є незначущими, що пов'язано з їхньою взаємною кореляцією, а отже, достатньо обмежитися використанням одного показника замість кількох [19, с. 35]. Наприклад, методику рейтингового оцінювання Euromoney часто піддають критиці за одночасне використання показників величини балансових активів та капіталу і розрахунку коефіцієнтів прибутковості активів та капіталу. Рейтингову методику В. Кромонава критикують за використання лише одного напрямку оцінювання – надійності банку – й ігнорування інших.

Сучасні рейтингові системи оцінювання діяльності комерційних банків мають певні недоліки: недосконалість інформаційної бази, відсутність оперативності в наданні інформації та диференціації категорій користувачів. До головних переваг можна віднести наявність державних і недержавних рейтингових методик, комплексність оцінки надійності й ефективності діяльності банків, використання дистанційного спостереження, сприяння більшій прозорості банківської системи, наочність результатів рейтингового

оцінювання, можливість прийняття виважених управлінських рішень [6, с. 150].

Для того щоб рейтинг надійності банків задовольняв інформаційні потреби зовнішніх користувачів інформації, він повинен відповідати, на нашу думку, таким вимогам: – комплексність (різнобічність) проведення аналізу діяльності банків; – об'єктивність інформації про діяльність банку, на основі якої розраховуються показники; – наукова обґрунтованість методики визначення рейтингової оцінки надійності банківських установ; – доступність – інформація повинна бути у відкритому доступі для її зовнішніх користувачів; – періодичність – банківський рейтинг повинен публікуватися щокварталу, оскільки за даний період банки подають фінансову звітність до НБУ; – зрозумілість та простота у здійсненні аналізу показників, наведених у рейтингу надійності банків, зовнішніми користувачами. 01 листопада 2016 р. Правління Національного банку України прийняло Рішення «Про схвалення процедур інспектування» № 393-рш, за яким порядок визначення рейтингової оцінки банків України здійснюється за рейтинговою системою CAMELSO. Метою оцінки банків за даною рейтинговою системою є визначення їх фінансового стану, якості менеджменту та корпоративного управління, прозорості операцій та ефективності внутрішніх методик контролю, управління ризиками; виявлення недоліків, що можуть призвести до банкрутства банку та вимагають посиленого контролю з боку органів банківського нагляду, а також ужиття відповідних заходів для виправлення недоліків і стабілізації фінансового стану банку [10]. За рейтинговою системою CAMELSO діяльність банку оцінюється за такими основними компонентами, як капітал, якість активів, менеджмент і корпоративне управління, надходження, ліквідність, чутливість до ринкових ризиків та операційний ризик. Вони розраховуються для кожного банку та дають можливість оцінити всі чинники, які впливають на процес управління та контролю, визначення можливих ризиків, фінансовий стан банку тощо.

Комплексна рейтингова оцінка визначається на підставі рейтингових оцінок за кожним із цих компонентів, що оцінюється за чотирибальною шкалою, де оцінка «1» є найвищою, а оцінка «4» – найнижчою [10]. При створенні рейтингової системи комплексної оцінки банківських установ України пропонуємо взяти за основу модель системи CAMELSO: діяльність банку буде оцінюватися за подібними напрямками та відповідно за чотириохальною шкалою, з визначенням інтегрованої комплексної оцінки діяльності банку.

Проте закритий характер системи CAMELSO не відповідає визначеними нами принципам доступності та простоти аналізу для зовнішніх користувачів. Таким чином, постає питання розроблення методології публічної рейтингової системи комплексної оцінки банку на основі доопрацьованої інформаційної моделі (рис. 3.3). Наведена інформаційна модель має дві істотні відмінності порівняно з попередньою моделлю: використовуються лише публічні джерела інформації та конкретний напрям оцінки надійності банку прив'язується до певних джерел інформації (визначена система розрахункових показників відповідно до напрямку діяльності банку) і переважне використання кількісних показників, які мають науково обґрунтований оціночний рівень.

В Україні запроваджується концепція SREP « Supervisory review and evaluation process» яка вже впроваджена у 19 країнах Євросони. Найкрупніші банки ЄС, які контролюються безпосередньо ЕЦБ, тепер розуміють чого очікувати: процес стає все більш прозорим, банки виграють від гармонізації вимог.

У 2017р. НБУ також починає поетапний перехід SREP. У 2018 році була схвалена Постанова Правління НБУ № 59 від 30.01.2018р. «Методика оцінки банків під час здійснення безвиїзного банківського нагляду».

Оцінка банку на основі методології SREP розраховується за такими елементами: аналіз та оцінка бізнес-моделі, оцінка корпоративного

управління та системи внутрішнього контролю, оцінка ризиків капіталу (кредитного, ринкового, процентного, операційного), оцінка ризиків ліквідності та фінансування.

Рейтингова система оцінки надійності банків

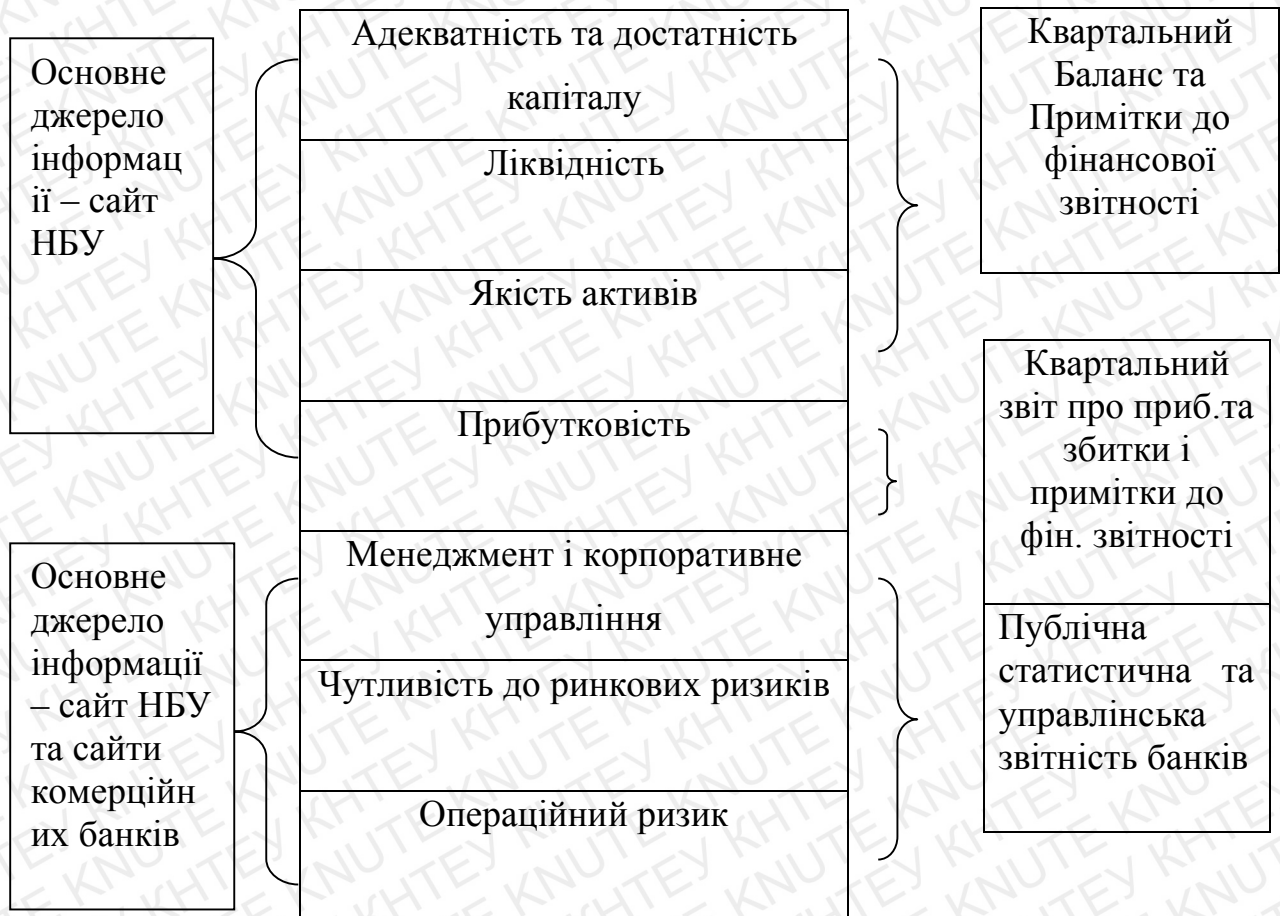

Рис. 3.3. Інформаційна модель рейтингової системи оцінки діяльності банків України

Запропонована методика рейтингової оцінки надійності банків України розраховується за показниками, джерелом інформації яких є дані квартальної фінансової звітності та статистична публічна інформація з управлінської звітності банків України, що розміщена на офіційному сайті Національного банку України та/або на сайтах комерційних банків. Квартальний Баланс та Примітки до звітності банків є критеріальними показниками, що

визначаються на основі пошуково та емпірично обґрунтованих значень, а квартальний звіт про прибутки і збитки та відповідно примітки до фінансової звітності – критеріальними рівнями, що розраховуються шляхом порівняльного аналізу банків однієї групи.

Фінансова звітність надається банками щоквартально протягом місяця, наступного за звітним кварталом. Квартальна періодичність надання фінансової звітності є мінімально достатньою для ефективного функціонування розробленої системи [8, с. 41]. Також розглядаємо можливість доповнення інформаційної бази методики щомісячними даними публічної статистичної інформації, зокрема показниками оборотно-сальдового балансу банків.

Практична реалізація публічної рейтингової системи оцінювання надійності банків України для потреб зовнішніх користувачів можлива через розрахунок комплексної оцінки діяльності кожного банку, який зареєстрований в Україні, та зведення даних оцінок у аналітичні таблиці. На нашу думку, найбільш ефективно дана система могла б використовуватися відділом із незалежного аналізу банківських установ, що може бути створений при Асоціації українських банків та за участю інших незаангажованих професійних банківських організацій. Результати аналізу можуть оприлюднюватися через друковані та електронні ЗМІ [8, с. 40]. Використання даної рейтингової системи дасть змогу підняти рівень довіри зовнішніх користувачів до банківського сектору держави. У середньостроковій перспективі впровадження даної методики сприятиме збільшенню ефективності функціонування банківської системи шляхом переорієнтації клієнтів на співпрацю з фінансово стабільними банківськими установами.

Слід зазначити, що результати такого рейтингового оцінювання будуть відкриті та зрозумілі громадськості, при цьому до розрахунків будуть включатися не тільки кількісні, а й якісні показники, що підвищить рівень

достовірності запропонованої рейтингової системи. Проте можливі деякі загрози, що потребують подальшого доопрацювання, зокрема публікація рейтингів надійності банків може призвести до паніки вкладників цього банку та масового відпливу депозитів, що значно погіршить фінансовий стан банку, суб'єктивний характер експертної оцінки та помилкові висновки під час дистанційного аналізу. Усунути проблеми рейтингових методик оцінки надійності банків можна кількома шляхами виходячи з причин їх виникнення. Зокрема, неадекватність рейтингової методики поточної ситуації на ринку усувається шляхом застосування додаткових методів аналізу критеріальних значень показників (кореляційно-регресійний аналіз, метод дисперсії тощо) [16, с. 151].

Щодо перевірки інформації фінансової звітності банку на предмет достовірності, то вона має ґрунтуватися на обов'язкових нормативах ліквідності, які повинні корелювати з іншими показниками балансу. Аналізуючи найкращий досвід вітчизняних і зарубіжних учених у сфері рейтингового оцінювання діяльності банків, можна обрати найбільш прийнятні шляхи розв'язання зазначених проблем.

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

Теоретичні засади необхідності та можливості використання рейтингової оцінки банківських установ для ефективного управління банківською діяльністю ґрунтуються на тому, що рейтинги дають змогу реальну та всебічну оцінку досягнутих результатів діяльності банків, провести аналіз чинників, які призвели до цих результатів, та визначити конкретні шляхи вирішення проблеми.

1. Досліджено загальні характеристики рейтингового оцінювання та надане його визначення з використанням різних наукових джерел. На мою думку, банківський рейтинг – це оцінка банків, на основі якої можна визначити позицію певного банку відносно інших банківських установ відповідно до обраного показника або комплексній системі показників.

2. Різні споживачі інформації зацікавлені в оцінці різних аспектів її роботи, тому рейтинги для кожної категорії споживачів складаються на базі відповідної системи показників. Тому нами виділено таких користувачів банківських рейтингів та основні показники, в яких вони зацікавлені: засновники та акціонери, клієнти, інвестори, банки-партнери, центральний банк (НБУ).

3. Проведені дослідження, які свідчать про наявність різноманітних методик рейтингового оцінювання банків. Надані характеристики основних підходів до складання рейтингових установ (експертного, бухгалтерського та змішаного). Розглянуто три основних методи побудови рейтингу: номерний, бальний, індексний та регресійний.

Проведене дослідження свідчить, що нині існує значна кількість рейтингових систем оцінки діяльності банків. Однак усі вони мають суттєві недоліки для зовнішніх користувачів банку, зокрема закрыта методика, недостатньо комплексний аналіз діяльності банку, відсутність повної та достовірної інформації щодо оцінки якісних показників тощо.

- Інформація, наведена у рейтингу банків, повинна бути комплексною, об'єктивною, достовірною, періодичною, зрозумілою та доступною для зовнішніх користувачів банку.

- Передусім у рейтинговій системі потрібно враховувати основні показники діяльності банку, що відображають його реальний фінансовий стан та формують достатній рівень довіри зовнішніх користувачів.

- На нашу думку, на основі вдосконалення методики та інформаційної бази обчислення основних показників потрібно розробити нову публічну рейтингову систему комплексної оцінки діяльності банківських установ України, що буде застосовуватися незалежними професійними організаціями. Також необхідно вдосконалювати нормативно-правове регулювання для мінімізації можливості подання неправдивої інформації банками та уникнення фальсифікованих рейтингів.

-Також суттєвою проблемою актуальною не лише для вітчизняних споживачів банківських послуг є недостатня порівнянність і співставність рейтингових оцінок, що отримують банки у різних рейтингових агентствах. Причиною цього є використання рейтинговими агентствами унікальних методик оцінювання, різних критеріальних ознак, несинхронізація строків і періодичності присвоєння рейтингів. Тому можна констатувати обмеженість можливостей рейтингових агентств щодо об'єктивного оцінювання банків, що особливо виявляється в умовах високих макроекономічних ризиків і економічної нестабільності. Ситуацію поглиблює також наявність великого обсягу інформації з помилковими і неадекватними даними щодо фінансового стану деяких банків. Невизначеність у виборі суб'єктами господарювання банківської установи як основного партнера у веденні бізнесу не сприяє реалізації ними своїх маркетингових стратегій. Сучасні рейтингові показники банків не можуть бути використані суб'єктами господарювання в якості надійного індикатора, що визначає їх дії на фінансовому, товарному, сировинному ринках. Це призводить до необхідності проведення додаткових

досліджень ринку, що тягне за собою певні витрати без яких суб'єкти господарювання можуть понести значні фінансові втрати. Окреслюючи шляхи вирішення проблем рейтингування українських банків, можна виділити необхідність створення єдиних методичних підходів до складання рейтингів, які б враховували кращий світовий досвід цього процесу, були простими та зрозумілими для всіх учасників фінансового ринку. Ключова роль в цьому питанні повинна бути відведена НБУ, який має співпрацювати з провідними рейтинговими агентствами. Важливим питанням також є об'єктивне інформаційне забезпечення процесу рейтингування, для чого можна запропонувати внесення відповідних змін до фінансової звітності банків та посилення контролю за їх діяльністю, що є темою окремого дослідження.

Таким чином, подальші дослідження мають бути спрямовані на розробку ефективного інструментарію рейтингування банків, що має увібрати в себе елементи окремих існуючих банківських методик рейтингування та дозволить сформувати єдиний, універсальний банківський рейтинг, що значно зменшить невизначеність на фінансовому ринку, поліпшить фінансове планування та ефективність реалізації маркетингових стратегій суб'єктів господарювання.

На нашу думку, на основі вдосконалення методики та інформаційної бази обчислення основних показників потрібно розробити нову публічну рейтингову систему комплексної оцінки діяльності банківських установ України, що буде застосовуватися незалежними професійними організаціями. Також необхідно вдосконалювати нормативно-правове регулювання для мінімізації можливості подання неправдивої інформації банками та уникнення фальсифікованих рейтингів. Зважаючи на наведені вище висновки, рейтингова методологія оцінювання українських банків потребує подальшого дослідження у напрямі розроблення публічної комплексної системи оцінювання банків України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Положення « про порядок проведення конкурсу з визначенням уповноважених рейтингових агентств та порядок ведення Державного реєстру уповноважених рейтингових агенств » від 10.08.2017 № 607 [Електронний ресурс]. / Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку-Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1112-17>
2. Положення НБУ «Про порядок визначення рейтингових оцінок за рейтинговою системою CAMELS» від 08.05.2002 № 171 URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v017150002>.
3. Постанова Правління НБУ «Методика оцінки банків під час здійснення безвиїзного банківського нагляду» від 30.01.2018р № 59.
4. Постанова НБУ «Про затвердження Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні» від 28.08.2001 № 368. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z084101>.
5. Постанова НБУ «Про затвердження Положення про порядок формування та використання банками України резервів для відшкодування можливих втрат за активними банківськими операціями» від 25.01.2012. № 23. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z023112>.
6. Постанова НБУ «Про затвердження Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями» від 30.06.2016 № 351URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v035150016>
7. Рішення НБУ «Порядок визначення та затвердження рейтингової оцінки банку за рейтинговою системою CAMELSO» від 01.11.2016 р. № 393рш URL:<https://bank.gov.ua/control/uk/document/list?filtered=true&typeId=&nbuNum=393%D1%80%D1%88&nbu>

8. Інструкція про порядок регулювання діяльності банків в Україні N 368 від 28.08.2001 р.
9. Закон України «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні» від 30.10.1996 р. №448/96-ВР
10. Закон України «Про банки і банківську діяльність», затв. ВРУ від 07.12.2000 р. №2121-III (зі змінами та доповненнями)
11. Закон України «Про Національний банк України»: затв. ВРУ від 20.05.1999 р. №679-XIV (зі змінами та доповненнями)
12. Аналіз банківської діяльності : підручник / За ред. А.М.Герасимовича / [Герасимович А. М., Парасій-Вергуненко І. М., Житний П. Е., Кочетков В. М. та ін.]. — К. : КНЕУ, 2010. — 599
13. Алексеєнко М. Д., Білошапка В. С. Аналіз діяльності комерційного банку. — Житомир: Рута, 2014. — 384 с.
14. Ансофф И. Стратегическое управление / И. Ансофф. — М.: Экономика, 1989. — 284 с.
15. Антонюк Д.С. Банківський маркетинг і маркетингова стратегія / Д.С. Антонюк, О.О. Романенко // Молодий вчений. - 2015. - № 11(26). - С. 6.
16. Бабушкина Е. А. Управление эффективностью компании / Бабушкина Е. А. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.cfin.ru>.
17. Бесараб О. В. Місце та роль стратегічного аналізу в системі управління підприємством. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/16_№ЯТ_2009/Бсopot^/47659.
18. Бурденюк Т. Г. Стратегічні аналітичні дослідження в управлінні підприємством / Т. Г. Бурденюк // Вісник Тернопільського національно-економічного університету. — 2004. — № 9. — С. 131-133.
19. Буряк А. В. Фактори впливу на ефективність банківського бізнесу / Буряк А. В. // Інноваційна економіка. - 2012. - № 7. - С. 239-242.
20. Василенко В.А., Ткаченко Т.І. Стратегічне управління. Навчальний посібник. - К.: ЦУЛ, 2003. - 396 с.

- 21.Васильєва Т.А. Маркетинг у банку: навчальний посібник / [Т.А. Васильєва, С.М. Козьменко, І.О. Школьник та ін.]; Державний вищий навчальний заклад «Українська академія банківської справи Національного банку України». - Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2014. - 353 с.
- 22.Васильєва Т.А., Федірко В.В., Комплексна система управління клієнтською базою банку [Електронний ресурс] // Стаття, УДК: 336.71 — Режим доступу: http://dspace.uabs.edu.ua/bitstream/123456789/1566/1/Vasilyeva_54.pdf
- 23.Васюренко О. В. Банківський менеджмент. — К.: Видавничий центр «Академія», 2014. — 317 с.
- 24.Васюренко О. В., Волохата К. О. Економічний аналіз діяльності комерційних банків. — К.: Знання, 2010. — 463 с.
- 25.Виханский О.С. Стратегическоеуправление: Учебник. - 2-е изд.. перераб. и доп. - М.: Гардарика, 1998. - 296 с.
- 26.Володькина М. В. Стратегический менеджмент. / М. В. Володькина. — К.: Знання, 2002. — 149 с.
- 27.Гакман А. С. Місце стратегічного аналізу в функціонуванні діяльності підприємства / А. С. Гакман // Матеріали 1-ої Всеукр. наук.-практ. конф. — 2002. — С. 71-73.
- 28.Герасимович А. М. Аналіз банківської діяльності. — К.: КНЕУ, 2011. — 600 с.
- 29.Головко Т. В. Стратегічнийаналіз: [навч. — метод. посібник для самост. вивч. дисц.] / Т. В. Головко, С. В. Сагова; за ред. д-ра екон. наук, проф. М. В. Кужельного. — К.: КНЕУ, 2002. — 198 с.
- 30.Действующие кредитные рейтинги и рейтинги финансовой устойчивости страховщика по национальной шкале на 21-05-2017 // Сайт рейтингового агентства Стандарт -Рейтинг. - 2017. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://standard-rating.biz /rus/rl>

- 31.Довгострокові кредитні рейтинги позичальників // Сайт національного рейтингового агентства Рюрік. - 2017. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://rurik.com.ua/credit-ratings3/bank-ratings.html>
- 32.Економічнийаналіз/ [Болюх М. А., Бурчевський В. З., Горбатюк М. І. та ін]: за ред. М. Г. Чумаченка. — [вид. 2-ге, пере- роб. і доп.]. — К.: КНЕУ, 2003. — 556 с.
- 33.Інформаційний сайт, Формування клієнтської бази банку [Електронний ресурс] // Стаття — Режим доступу: <http://www.info-library.com.ua/books-text-2024.html>
- 34.Кредитные рейтинги // Сайт рейтингового агентства Кредит-Рейтинг. - 2017. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.credit-rating.ua/ru/ratings/object/7/>
- 35.Квасницька Р. С. Систематизація чинників впливу на фінансову стійкість комерційних банків / Квасницька Р. С., Квасницька К. І. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://intkonf.org>.
- 36.Кириченко О. А., Гіленко І. В., Роголь С. Л., Сиротян С. В., Немой О. М. Банківський менеджмент. — К.: Знання-Прес, 2010. — 438 с.
- 37.Коваленко В.В. Методичні підходи до формування клієнтської бази банку в контексті фінансово-кредитних взаємовідносин / В.В. Коваленко // Економічний форум. - 2013. - № 4. - С. 188-193.
- 38.Ковальчук М. І. Стратегічнийаналізусільськомугосподарстві: Навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. / М. І. Ковальчук. — К.: КНЕУ, 2003. — 259
- 39.Ковбасюк М. Р. Економічний аналіз діяльності комерційних банків і підприємств. — К.: Видавничий дім «Скарби», 2014. — 336 с.
- 40.Козьменко С. М., Шпиг Ф. І., Волошко І. В. Стратегічний менеджмент банку. — Суми: Університетська книга, 2011. — 732 с.
- 41.Колодізєв О. М., Чмутова І. М., Губарева І. О. Фінансовий менеджмент у банках: концептуальні засади, методологія прийняття рішень у банківській сфері. — Х.: ВД «ІНЖЕК», 2010. — 408 с.

- 42.Копилук О. І, Кульчицька Н. С. Фінансовий менеджмент в банку. — Л.: Видавництво Львівської комерційної академії, 2012. — 108 с.
- 43.Кочетков В. М. Основи аналізу банківської діяльності. — К.: Видавництво Європейського університету, 2012. — 116 с.
- 44.Кузьмін В. В., Андрейченко О. В. Банківські операції. — К.: ННЦ «Ін-т аграрної економіки», 2010. — 418 с.
- 45.Куршакова Н. Банковский маркетинг: учеб. пособие / Н. Куршакова. - Питер, 2003. - 192 с.
- 46.Ларионова В.А. Мониторинг корпоративных клиентов коммерческого банка / В.А. Ларионова // Управление в кредитной организации. - 2006. - № 6. - С. 43-44.
- 47.Любунь О. С., Потійко Ю. А., Лаптев С. М., Шевченко К. Є., Денисенко М. П. Система банківського менеджменту. — К., 2012. — 356 с.
- 48.[Любунь О.С.](#) Стратегічне планування та управління банківською діяльністю // Фінанси України.- 2012.- № 11.- С.81-87.
- 49.Любунь О. С. Фінансовий менеджмент у банку: навчальний посібник / Любунь О. С., Грушко В. І.; Міністерство освіти і науки України. - К.: Слово, 2004. - 296 с.
- 50.Методика рейтингового оцінювання для комерційних банків // Сайт національного рейтингового агентства Рюрік. - 2017. - [Електронний ресурс].-Режим.доступу:
http://www.rurik.com.ua/documents/methodology/metod_banks_Cut_final.pdf
- 51.Методологія визначення/оновлення рівня кредитного рейтингу комерційним банкам // Сайт рейтингового агентства ІВІ-рейтинг. - 2017. - [Електронний-ресурс].-Реж.доступу:<http://www.ibi.com.ua/files/Banksv2.pdf>
- 52.Методологія ТОВ «РА «Стандарт-Рейтинг» з визначення, оновлення, призупинення, відкликання рейтингів банків // Сайт рейт. агентства Стандарт - Рейтинг. - 2017. - [Електронний ресурс].- Режим

доступу: http://standardrating.biz/data/upload/Methods/banks_ukr_19022016.pdf

- 53.Марданов А.Клиент-ориентированная стратегия управления в банковской деятельности / А. Марданов, Р. Мунасыпов // Банки и технологии. - 2004. - № 4. - С. 46-48.
- 54.[Мартюшев О.О.](#) Організаційно-методологічне забезпечення стратегічного планування комерційного банку // Фінанси України.- 2012.- №10.- С.60-68.
- 55.Микитюк П.П. Комунікації банку - реклама, зв'язки з громадськістю, стимулювання збуту / П.П. Микитюк // Інноваційний менеджмент [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://bibliograph.com.Ua/biznes-37/7.htm>.
- 56.Мних С. В. Економічний аналіз: Підручник/ С. В. Мних. — К.: Центр навч. літератури, 2003. — 412 с.
- 57.Рейтинги депозитов банков // Сайт рейтингового агентства Кредит-Рейтинг. - 2017. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.credit-rating.ua/ru/ratings/object/24/>
- 58.Рейтинги надійності депозитних вкладів // Сайт національного рейтингового агентства Рюрік. - 2017. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://gurik.com.ua/credit-ratings3/rating-of-deposits.html>
- 59.Рейтинги РА «Експерт-Рейтинг» на 21-5-2017 // Сайт рейтингового агентства Експерт-Рейтинг. - 2017. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.expert-rating.com/eng/rating_list/
- 60.Рейтингова методологія та процедура для оцінювання банків // Сайт рейтингового агентства Експерт-Рейтинг. – 2017
- 61.Рейтингова методологія для рейтингових оцінок за національною рейтинговою шкалою // Сайт рейтингового агентства Кредит-Рейтинг. - 2017. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.credit-rating.ua/img/st_img/Press-release/2013/Metodologia_21_03_2016.pdf
- 62.www.oschadbank.ua

**Рейтингова оцінка діяльності банків міжнародними та національними
рейтинговими агентствами**

Банк	Вид рей тин гу	S&P		Fitch		Moody's		«Кре дит- Рейт инг»	Рюрік	Стан- дарт- Рейт- тинг	IBI- Рейт инг	Експ ерт- Рейт инг
		за міжн аї шкал ою	за нац. шкало ю	за міжна р. шкало ю	за нац.. шкал ою	за між нар. шка лою	за нац.. шкал ою					
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Банки з державною часткою												
АТ Укр- ексімба нк	РП			В- /стаб	AA /стаб	Са /ста б						
АТ Ощадба нк	РП			В- /стаб	AA /стаб	Са /ста б	Саа2. иа /стаб					
ПАТ КБ Приватб анк	РП	SD/ NM		RD	BB/в розв	С/ст аб				иаAA/ стаб		
АБ Укргаз- банк	РП РНД								иаAA+ стаб г5		иаA+ / стаб 5+	иаAA +/ стаб
Банки іноземних банківських груп												
ПАТ «Промін - вестбан к»	РП РНД			WD	WD	Са/с та б	Саа2. иа/ст аб					иа AA/ст а иа 1
ПАТ «Укрсоц - банк»				В- /стаб	AA/ст а б							
АТ «Райфф ай-зен Банк Аваль»	РП РНД					Са/с та б	В2.иа /стаб			иаAAA / стаб иаK1/ стаб иа1		
ПАТ ВТБ Банк	РП РНД											иа AA- стаб иа 1
ПАТ Кредоба нк	РП РНД									иаAAA / стаб иаK1/ стаб иа1		иа AAA/ позит и

Продовження додатку А												
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
ПАТ «ВіЕс Банк»								иаА+/у розв 5-				
ПАТ «Марфі н Банк»								иаА/стаб 5				
АТ Укр-Сиббанк	РП											иа ААА стаб
ПАТ Ідея Банк	РП							иаА+ / стаб				
ПАТ КБ Правекс - Банк	РП			В/негативний	АА+/негативний							
ПАТ Креді Агроколь	РП			В-/стаб	ААА/стаб							иаААА стаб
АТ «ПІРЕУС Банк МКБ»								иаА/стаб 5				
ПАТ Альфа Банк	РП			В-/стаб	АА/стаб							иаАА А/стаб
ІНГ Банк Україна	РП							иаААА стаб				
АТ ОТП БАНК	РП							иаА+ / стаб				
ПроКредитбанк	РП			В-/стаб	ААА/стаб							
ПАТ Сбербанк	РП РНД					Са/стаб	В2.иа/стаб				иаАА+/негат 5+	
ПАТ Банк Форвард	РП РНД										иаА-/стаб 5+	
ПАТ Кредит-інвестбанк	РП РНД										иаАА / стаб 5	

Продовження додатку А											
Банки з приватним капіталом											
АТ «Таском - банк»	РП							иаАА+ / стаб			
АБ «Пів- денний »	РП			ССС		Са/ стаб	В2иа/ стаб	иаА+ / стаб 4+			
ПАТ ПУМБ	РП							иаАА- / стаб 5			
ПАТ Мегаба нк	РП										иаАА- / стаб
ПАТ «УНІВЕР - САЛ БАНК»								иаАА / стаб 5			
ПАТ «Банк Восток»	РП							иаАА- / стаб			

Фактори та формули розрахунку рейтингової методики mind

№	Фактор	Показник	Формула*	Діапазони присвоєння балів	Вага фактора
1	Відповідність капіталу активам	Коефіцієнт достатності власного капіталу	$(EQ / NetA) * 100\%$	>17% – 4 б. 12% – 17% – 3 б. 8% – 12% – 2 б. 0% – 8% – 1 б.	0,1
2	Проблемність кредитів	Співвідношення недіючих кредитів до кредитного портфеля	NPL / L	<10% – 4 б. 10% – 25% – 3 б. 25% – 35% – 2 б. > 35% – 1 б.	0,05
3	Підтримка і ризики власників	Власники: держава, іноземна корпоративна структура, фізична особа-нерезидент, резиденти України; рейтинги іноземних материнських структур; ризики походження акціонерів	--	– Кінцевими акціонерами банку є уряди або публічні компанії країн із суверенними рейтингами А і вище – 4 б. – Кінцеві (реальні) іноземні власники володіють контрольним пакетом, або входять в акціонерні фінансові групи країн з рейтингом нижче А – 3,6 б. – Кінцевим бенефіціаром є уряд України. Іноземні власники, що мають профільний бізнес в країні походження з рейтингом нижче А – 3,2 б. – Іноземні власники мають менше 50% капіталу, або ж є фізичними особами-нерезидентами, або банк належить непублічним компаніям країни з рейтингом нижче А – 2,4 б. – Рекапіталізовані державою банки – 2 б. – Банк не належить державі, але має реальних українських власників, у тому числі входить до	0,2

				<i>Продовж. додатку Б</i> ФПГ – 1,6 б. – Банк не має реальних (не номінальних) іноземних власників або банк належить резидентам країни з високими ризиками (в тому числі українські) – 1,2 б – Банки з російським державним капіталом (що входять до санкційного списку) – 0,8 б. - Власники банку в розшуку – 0,4 б.	
4	Ефективність діяльності банку	Рентабельність середньорічного власного капіталу	$(\text{PROF}_{\text{yoy}} / \text{EQ}_{\text{avg}}) * 100\%$	>5% – 4 б. 0% – 5% – 3 б. (-50%) – 0% – 2 б. <(-50%) – 1 б.	0,15
5	Ліквідність банку	Відношення високоліквідних активів до зобов'язань; відношення коштів на коррахунках банків до зобов'язань	$\text{LiqA} / \text{LIAB};$ $\text{Corr} / \text{LIAB}$	>15% – 4 б. 11% – 15% – 3 б. 7% – 11% – 2 б. 0% – 7% – 1 б. Корекція: (+1), якщо $\text{Corr} / \text{LIAB} > 8\%$ (+0,5), якщо $\text{Corr} / \text{LIAB} > 2\%$ (0), якщо $\text{Corr} / \text{LIAB} > 0,2\%$ (-0,5), якщо $\text{Corr} / \text{LIAB} < 0,2\%$	0,2
6	Безперебійність виплат	Масові випадки неповернення, наднизьких лімітів або затримки вкладів за останні шість років	–	– Випадків не зафіксовано – 4 б. – Зафіксовано випадки неповернення чи затримки вкладів у минулому (останні 6 років) – 3 б.	0,2

				<i>Продовж.додатку Б.</i> – Банківські ліміти на зняття коштів з рахунків значно нижчі за ліміти регулятора, часткові проблеми з виплатою вкладів – 2 б. – Поточні численні затримки і неповернення вкладів, у тому числі масові протести вкладників і перебої в роботі платіжної системи – 1 б.	
7	Системне значення банку	Визначення системної важливості з боку НБУ, обсяг активів	–	– Державні банки, що входять у п'ятірку найбільших – 4 б. – Для інших банків присвоюються бали від 1 до 3 шляхом апроксимації місця банку в ранкінгу за обсягом активів	0,1
	Загальний залік	Сума балів факторів, зважених на відповідні ваги	$33 = \text{Сума факторів} \cdot \text{вага фактора}$		1,00

-Умовні позначення,використані:

EQ — власний капітал

EQ avg — усереднений власний капітал за останні 12 місяців

L — кредити (з урахуванням резервів під кредитні ризики)

LIAB — чисті зобов'язання

LiqA — грошові кошти та їхні еквіваленти

NetA — чисті активи (загальні активи, скориговані на сформовані резерви)

NPL — недіючі кредити (сума за кредитними операціями IV і V категорій якості)

PROF_уоу — фінансовий результат (прибуток або збиток) за останні 12 місяці

Додаток В

ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО
«ДЕРЖАВНИЙ ОЩАДНИЙ БАНК УКРАЇНИ»

ОКРЕМИЙ ЗВІТ ПРО ПРИБУТКИ І ЗБИТКИ ТА ІНШИЙ СУКУПНИЙ ДОХІД
ЗА РІК, ЩО ЗАКІНЧИВСЯ 31 ГРУДНЯ 2017 РОКУ
(у тисячах гривень,
за винятком прибутку на акцію, зазначеного в гривнях)

	Примітки	За рік, що закінчився 31 грудня 2017 року	За рік, що закінчився 31 грудня 2016 року
Процентні доходи	5, 30	19 740 677	19 488 683
Процентні витрати	5, 30	(14 228 173)	(13 608 785)
ЧИСТИЙ ПРОЦЕНТНИЙ ДОХІД ДО ФОРМУВАННЯ РЕЗЕРВУ НА ПОКРИТТЯ ЗБИТКІВ ВІД ЗНЕЦІНЕННЯ АКТИВІВ, ЗА ЯКИМИ НАРАХОВУЮТЬСЯ ПРОЦЕНТИ		5 512 504	5 879 898
Формування резерву на покриття збитків від знецінення активів, за якими нараховуються проценти	6, 30	(1 934 665)	(3 202 752)
ЧИСТИЙ ПРОЦЕНТНИЙ ДОХІД		3 577 839	2 677 146
Комісійні доходи	7, 30	4 001 099	2 912 483
Комісійні витрати	7, 30	(1 305 079)	(787 641)
Чистий збиток від операцій з іноземною валютою	8	(451 777)	(3 601 732)
Чистий прибуток від реалізації інвестицій, наявних для продажу	30	13	3 245
Чистий прибуток від операцій з фінансовими інструментами, що відображаються за справедливою вартістю з переоцінкою через прибутки або збитки	10, 30	1 155 657	3 676 053
Розформування резерву на покриття збитків за іншими операціями	6	530 170	1 065 068
Чисті інші доходи	30	180 662	94 726
ЧИСТИЙ НЕПРОЦЕНТНИЙ ПРИБУТОК		4 110 745	3 362 202
ОПЕРАЦІЙНІ ВИТРАТИ	9, 30	(7 130 040)	(5 576 255)
ПРИБУТОК ДО ОПОДАТКУВАННЯ		558 544	463 093
(Витрати)/ відшкодування з податку на прибуток	11	(21)	992
ЧИСТИЙ ПРИБУТОК ЗА РІК		558 523	464 085
ІНШИЙ СУКУПНИЙ ДОХІД:			
Статті, які в подальшому не будуть рекласифіковані у склад прибутків та збитків:			
Чиста зміна резерву переоцінки майна за вирахуванням ефекту відстроченого податку на прибуток		1 400	811 723
Статті, які в подальшому будуть рекласифіковані у склад прибутків та збитків:			
Чиста зміна справедливої вартості інвестицій, наявних для продажу		148 718	1 380 033
Рекласифікація переоцінки інвестицій, наявних для продажу, що були реалізовані протягом року		(13)	(3 245)
ІНШИЙ СУКУПНИЙ ДОХІД		150 105	2 188 511
ВСЬОГО СУКУПНОГО ДОХОДУ ЗА РІК		708 628	2 652 596

Від імені Правління:

А. Г. Пишний
Голова Правління

18 квітня 2018 року

Виконавці: Рибалка О.В., 279-71-16, Заднепровський К.Г., 278-60-22

Примітки на сторінках 7-96 є невід'ємною частиною цієї окремої фінансової звітності.

Г. С. Костенко
Головний бухгалтер

18 квітня 2018 року

**ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО
«ДЕРЖАВНИЙ ОЩАДНИЙ БАНК УКРАЇНИ»**

**ОКРЕМИЙ ЗВІТ ПРО ФІНАНСОВИЙ СТАН
СТАНОМ НА 31 ГРУДНЯ 2017 РОКУ
(у тисячах гривень)**

	Примітки	31 грудня 2017 року	31 грудня 2016 року
АКТИВИ:			
Готівкові кошти та рахунки у Національному банку України	13	12 228 420	10 438 941
Кошти в банках	14, 30	17 028 838	31 150 549
Фінансові інструменти, що відображаються за справедливою вартістю з переоцінкою через прибуток або збиток	15, 30	21 767 424	17 148 763
Кредити, надані клієнтам	16	74 502 538	65 946 584
Інвестиції, наявні для продажу	17, 30	72 901 636	65 009 361
Інвестиції, що відображаються за амортизованою вартістю	18, 30	25 202 757	12 640 713
Інвестиції в дочірні компанії та асоційовані компанії	19, 30	24 800	24 800
Основні засоби та нематеріальні активи	20	7 614 578	6 535 809
Передплата з податку на прибуток		294 694	271 521
Інші активи	21	2 276 811	1 440 173
ВСЬОГО АКТИВІВ		233 842 496	210 607 214
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ І ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ:			
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ:			
Кошти банків	22, 30	6 435 248	4 639 317
Рахунки клієнтів	23, 30	150 151 178	145 586 238
Кредити, що отримані від міжнародних та інших фінансових організацій	24, 30	34 548 265	33 418 838
Інші запозичені кошти	25	7 299 686	7 039 869
Інші зобов'язання	26, 30	719 458	1 001 614
Субординований борг	27, 30	2 903 463	2 807 088
Відстрочені зобов'язання з податку на прибуток	11	533 569	374 063
Всього зобов'язань		202 590 867	194 867 027
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ:			
Акціонерний капітал	28	49 724 980	35 108 980
Резерв переоцінки будівель		1 822 086	1 820 998
Резерв переоцінки інвестицій, наявних для продажу		725 456	576 751
Непокритий збиток		(21 020 893)	(21 766 542)
Всього власного капіталу		31 251 629	15 740 187
ВСЬОГО ЗОБОВ'ЯЗАНЬ І ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ		233 842 496	210 607 214

Від імені Правління

А. Г. Пишний
Голова Правління

18 квітня 2018 року

Виконавці: Рибалка О.В., 279-71-16, Заднепровський К.Г., 278-60-22

Примітки на сторінках 7-96 є невід'ємною частиною цієї окремої фінансової звітності.

Г. С. Костенко
Головний бухгалтер

18 квітня 2018 року

Додаток Д

**ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО
«ДЕРЖАВНИЙ ОЩАДНИЙ БАНК УКРАЇНИ»**
**ОКРЕМИЙ ЗВІТ ПРО ПРИБУТКИ І ЗБИТКИ ТА ІНШИЙ СУКУПНИЙ ДОХІД
ЗА РІК, ЩО ЗАКІНЧИВСЯ 31 ГРУДНЯ 2016 РОКУ
(у тисячах гривень,
за винятком прибутку на акцію, зазначеного в гривнях)**

	Примітки	За рік, що закінчився 31 грудня 2016 року	За рік, що закінчився 31 грудня 2015 року
Процентні доходи	5, 30	19 488 683	18 390 444
Процентні витрати	5, 30	(13 608 785)	(12 499 913)
ЧИСТИЙ ПРОЦЕНТНИЙ ДОХІД ДО ФОРМУВАННЯ РЕЗЕРВУ НА ПОКРИТТЯ ЗБИТКІВ ВІД ЗНЕЦІНЕННЯ АКТИВІВ, ЗА ЯКИМИ НАРАХОВУЮТЬСЯ ПРОЦЕНТИ		5 879 898	5 890 531
Формування резерву на покриття збитків від знецінення активів, за якими нараховуються проценти	6, 30	(3 202 752)	(15 734 914)
ЧИСТИЙ ПРОЦЕНТНИЙ ДОХІД/(ЗБИТОК)		2 677 146	(9 844 383)
Комісійні доходи	7, 30	2 912 483	2 131 468
Комісійні витрати	7, 30	(787 641)	(497 312)
Чистий збиток від операцій з іноземною валютою	8	(3 601 732)	(4 867 632)
Чистий прибуток від реалізації інвестицій, наявних для продажу	30	3 245	382
Чистий прибуток від операцій з фінансовими інструментами, що відображаються за справедливою вартістю з переоцінкою через прибутки або збитки	10, 30	3 676 053	6 351 993
Розформування/(формування) резерву на покриття збитків за іншими операціями	6	1 065 068	(1 422 906)
Чисті інші доходи	30	94 726	121 121
ЧИСТИЙ НЕПРОЦЕНТНИЙ ПРИБУТОК/(ЗБИТОК)		3 362 202	1 817 114
ОПЕРАЦІЙНІ ВИТРАТИ	9, 30	(5 576 255)	(4 245 809)
ПРИБУТОК/(ЗБИТОК) ДО ОПОДАТКУВАННЯ		463 093	(12 273 078)
Відшкодування з податку на прибуток	11	992	-
ЧИСТИЙ ПРИБУТОК/(ЗБИТОК) ЗА РІК		464 085	(12 273 078)
ІНШИЙ СУКУПНИЙ ДОХІД/(ЗБИТОК):			
Статті, які в подальшому не будуть рекласифіковані у склад прибутків та збитків:			
Чиста зміна резерву переоцінки майна за вирахуванням ефекту відстроченого податку на прибуток		811 723	(41 633)
Статті, які в подальшому будуть рекласифіковані у склад прибутків та збитків:			
Чиста зміна справедливої вартості інвестицій, наявних для продажу		1 380 033	441 949
Рекласифікація переоцінки інвестицій, наявних для продажу, що були реалізовані протягом року		(3 245)	(382)
ІНШИЙ СУКУПНИЙ ДОХІД		2 188 511	399 934
ВСЬОГО СУКУПНОГО ДОХОДУ/(ЗБИТКУ) ЗА РІК		2 652 596	(11 873 144)
ПРИБУТОК/(ЗБИТОК) НА АКЦІЮ			
Середньозважена кількість звичайних акцій для розрахунку базисного та розбавленого прибутку/(збитку) на акцію	12	29 722	25 777
Базисний та розбавлений прибуток/(збиток) на акцію (гривні)	12	15 614	(476 125)

Від імені Правління:

А. Г. Пишний
 Голова Правління

25 квітня 2017 року

Г. С. Костенко
 Головний бухгалтер

25 квітня 2017 року

Виконавці: Рибалка О.В., 279-71-16, Заднепровський К.Г., 278-60-22

Примітки на сторінках 7-92 є невід'ємною частиною цієї окремої фінансової звітності.

**ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО
«ДЕРЖАВНИЙ ОЩАДНИЙ БАНК УКРАЇНИ»**

**ОКРЕМИЙ ЗВІТ ПРО ФІНАНСОВИЙ СТАН
СТАНOM НА 31 ГРУДНЯ 2016 РОКУ
(у тисячах гривень)**

	Примітки	31 грудня 2016 року	31 грудня 2015 року
АКТИВИ:			
Грошові кошти та рахунки у Національному банку України	13, 30	10 438 941	5 632 365
Кошти в банках	14, 30	31 150 549	17 775 189
Фінансові інструменти, що відображаються за справедливою вартістю з переоцінкою через прибуток або збиток	15, 30	17 148 763	10 095 933
Кредити, надані клієнтам	16, 30	65 946 584	65 462 189
Інвестиції, наявні для продажу	17, 30	65 009 361	47 441 862
Інвестиції, що відображаються за амортизованою вартістю	18, 30	12 640 713	7 195 975
Інвестиції в дочірні компанії	19, 30	24 800	24 800
Основні засоби та нематеріальні активи	20	6 535 809	3 945 327
Передплата з податку на прибуток	11	271 521	299 817
Відстрочені активи з податку на прибуток	11	-	80 672
Інші активи	21	1 440 173	1 178 882
ВСЬОГО АКТИВІВ		210 607 214	159 133 011
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ І ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ:			
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ:			
Кошти банків	22, 30	4 639 317	16 557 088
Рахунки клієнтів	23, 30	145 586 238	94 269 726
Кредити, що отримані від міжнародних та інших фінансових організацій	24, 30	33 418 838	29 498 132
Інші запозичені кошти	25, 30	7 039 869	7 200 519
Інші зобов'язання	26, 30	1 001 614	1 731 009
Субординований борг	27, 30	2 807 088	2 536 133
Відстрочені зобов'язання з податку на прибуток	11	374 063	-
Всього зобов'язань		194 867 027	151 792 607
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ:			
Акціонерний капітал	28	35 108 980	30 153 460
Резерв переоцінки будівель		1 820 998	1 193 252
Резерв переоцінки інвестицій, наявних для продажу		576 751	(800 037)
Непокритий збиток		(21 766 542)	(23 206 271)
Всього власного капіталу		15 740 187	7 340 404
ВСЬОГО ЗОБОВ'ЯЗАНЬ І ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ		210 607 214	159 133 011

Від імені Правління:

А. Г. Пишний
Голова Правління

25 квітня 2017 року

Г. С. Костенко
Головний бухгалтер

25 квітня 2017 року

Виконавці: Рибалка О.В., 279-71-16, Заднепровський К.Г., 278-60-22

Примітки на сторінках 7-92 є невід'ємною частиною цієї окремої фінансової звітності.

**ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО
«ДЕРЖАВНИЙ ОЩАДНИЙ БАНК УКРАЇНИ»**

**ПРОМІЖНИЙ СКОРОЧЕНИЙ ОКРЕМИЙ ЗВІТ ПРО ФІНАНСОВИЙ СТАН СТАНОМ НА
30 ВЕРЕСНЯ 2018 РОКУ
(у тисячах гривень)**

	Примітки	30 вересня 2018 року	31 грудня 2017 року
АКТИВИ:			
Готівкові кошти та рахунки у Національному банку України	13, 28	12 218 965	12 228 420
Кошти в банках	14, 28	17 551 151	17 028 838
Похідні фінансові активи	15, 28	-	21 787 424
Кредити, надані клієнтам	16, 28	82 748 575	74 502 538
Інвестиції	17, 28	111 601 406	98 104 393
Інвестиції в дочірні компанії та асоційовані компанії		24 800	24 800
Інвестиційна нерухомість	18	796 869	-
Основні засоби та нематеріальні активи		8 223 086	7 614 578
Передплата з податку на прибуток		287 624	294 694
Інші активи	19	2 143 760	2 275 811
ВСЬОГО АКТИВІВ		215 594 236	233 842 496
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ І ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ:			
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ:			
Кошти банків	20, 28	49 450	6 435 248
Рахунки клієнтів	21, 28	154 620 332	150 151 178
Кредити, що отримані від міжнародних та інших фінансових організацій	22	34 059 085	34 548 265
Інші запозичені кошти	23	6 995 427	7 299 686
Інші зобов'язання	24, 28	1 016 114	719 458
Субординований борг	25	2 879 415	2 903 463
Відстрочені зобов'язання з податку на прибуток		533 527	533 569
Всього зобов'язань		200 153 330	202 590 867
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ:			
Акціонерний капітал	26	49 724 980	49 724 980
Резерв переоцінки будівель		1 821 896	1 822 086
Резерв переоцінки боргових цінних паперів та акцій, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід		1 330 426	725 456
Непокритий збиток		(37 436 396)	(21 020 893)
Всього власного капіталу		15 440 906	31 251 629
ВСЬОГО ЗОБОВ'ЯЗАНЬ І ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ		215 594 236	233 842 496

Від імені Правління:

А. Г. Пишний
Голова Правління

30 жовтня 2018 року

Г. С. Костенко
Головний бухгалтер

30 жовтня 2018 року

Виконавці: Рибалка О.В., 279-71-16, Задніпровський К.Г., 278-60-22
Примітки на сторінках 9-71 є невід'ємною частиною цієї проміжної скороченої окремої фінансової звітності.

Додаток II

Якість кредитів, наданих клієнтам, коштів в банках, інвестицій, наявних для продажу, та інвестицій, утримуваних до погашення, станом на 31 грудня 2017 представлена таким чином:

	31 грудня 2017 року					Всього
	Кредити, надані юридичним особам	Кредити, надані фізичним особам	Кошти в банках	Інвестиції, наявні для продажу	Інвестиції, що відображаються за амортизованою вартістю	
Не прострочені та не знецінені	39 883 899	3 603 503	17 045 721	72 812 233	25 202 757	158 548 113
Прострочені та не знецінені:						
Прострочені до 1 місяця	651 872	76 727	-	-	-	728 599
Прострочені 1-3 місяці	38	30 295	-	-	-	30 333
Знецінені кредити, надані клієнтам, кошти в банках, інвестиції:	80 547 030	3 336 840	4 525 736	395 653	-	88 805 259
Не прострочені, але знецінені	13 455 234	146 555	-	-	-	13 601 789
Прострочені до 3 місяців	12 890 611	8 581	-	-	-	12 899 192
Прострочені 3-6 місяців	4 325 791	28 105	-	223 628	-	4 577 524
Прострочені 6-12 місяців	14 207 293	39 539	-	-	-	14 246 832
Прострочені понад 12 місяців	35 668 101	3 114 080	4 525 736	172 025	-	43 479 922
в т.ч. кредити, що обліковуються на балансі Кримського РУ	17 464 741	333 753	-	-	-	17 798 494
Всього кредитів, наданих клієнтам, коштів в банках та інвестицій	121 082 839	7 047 365	21 571 457	73 207 886	25 202 757	248 112 304
За вирахуванням:						
Резерв на покриття збитків від знецінення кредитів на портфельній основі	(3 558 539)	(3 202 410)	(16 883)	-	-	(6 777 832)
Резерв на покриття збитків від індивідуального знецінення кредитів, наданих клієнтам, коштів в банках та інвестицій	(46 866 717)	-	(4 525 736)	(306 250)	-	(51 698 703)
Всього	70 657 583	3 844 955	17 028 838	72 901 636	25 202 757	189 635 769

Протягом року, що закінчився 31 грудня 2017 року, Банк обліковував кредити, надані Національній акціонерній компанії «Нафтогаз України», яка є пов'язаною стороною та належить державі. Банк застосовує спеціальну методику оцінки даного позичальника, що була розроблена аби урахувати ризики, притаманні даному клієнту, а саме: висока концентрація кредитних коштів, специфіка діяльності, генерації грошових потоків та прибутку, залежність від загальнооекономічної та ринкової кон'юнктури. Банк обраховує резерви з урахуванням притаманних позичальнику ризиків.

Станом на 31 грудня 2017 року знецінені кредити включали кредити, прострочені більше 90 днів, на суму 57 382 889 тисяч гривень (з яких коригування процентного доходу складає 10 523 684 тисячі гривень), що складає 45% загальної суми кредитного портфеля до вирахування резерву; у тому числі кредити, надані клієнтам Кримського республіканського управління, становили 17 798 472 тисячі гривень (з яких коригування процентного доходу складає 5 447 492 тисячі гривень); без врахування кредитів, наданих клієнтам Кримського республіканського управління, кредити, прострочені більше 90 днів, становили – 38%.

Банк очікував, що значна частина кредитів, наданих клієнтам (крім кредитів, наданих клієнтам Кримського республіканського управління та клієнтам відділень Луганського та Донецького регіонального управління, що знаходяться на території, яка не контролюється українською владою), за якими має місце прострочення платежів більше ніж три місяці, будуть погашені за рахунок власних надходжень позичальників або реалізації забезпечення. Такі очікування Банку ґрунтуються на тому, що значна частина прострочених корпоративних кредитів забезпечена

12. ПРИБУТОК НА АКЦІЮ

	За дев'ять місяців, що закінчилися 30 вересня 2018 року	За дев'ять місяців, що закінчилися 30 вересня 2017 року
Чистий прибуток за період	74 010	448 757
Середньозважена кількість звичайних акцій для розрахунку базисного та розбавленого прибутку на акцію	42 649	35 966
Прибуток на акцію – базисний та розбавлений (в гривнях)	1 735	12 477

13. ГРОШОВІ КОШТИ ТА ЇХ ЕКВІВАЛЕНТИ

	30 вересня 2018 року	31 грудня 2017 року
Готівкові кошти	4 759 953	5 277 935
Залишки на рахунках у Національному банку України	7 459 012	6 950 485
Всього готівкових коштів та рахунків у Національному банку України	12 218 965	12 228 420

Залишки на рахунках у НБУ являють собою кошти, розміщені в НБУ для забезпечення щоденних розрахунків та інших операцій.

Грошові кошти та їх еквіваленти для цілей проміжного скороченого окремого звіту про рух грошових коштів представлені таким чином:

	30 вересня 2018 року	31 грудня 2017 року
Готівкові кошти та рахунки у Національному банку України	12 218 965	12 228 420
Кошти в банках (Примітка 14)	17 551 151	17 028 838
	29 770 116	29 257 258
За вирахуванням гарантійних депозитів (Примітка 14)	(56 178)	(337 815)
За вирахуванням інших коштів в банках, що не відповідають визначенню еквівалентів грошових коштів	(510)	(640)
Всього грошових коштів та їх еквівалентів	29 713 428	28 918 803

14. КОШТИ В БАНКАХ

Кошти в банках представлені таким чином:

	30 вересня 2018 року	31 грудня 2017 року
Кореспондентські рахунки	21 940 278	21 043 322
Кредити та строкові депозити	319 434	528 135
	22 259 712	21 571 457
Резерв під очікувані кредитні збитки/на покриття збитків від знецінення	(4 661 300)	(4 542 619)
Коригування процентного доходу*	(47 261)	-
Всього коштів в банках	17 551 151	17 028 838